

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Opinnäytetyö

Harilo, Satu

2019 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Yhdessä enemmän

Sosiaalialan ammattilaisten näkemyksiä laadukkaan laitosperhekuntoutuksen toteuttamisesta

Satu Harilo
Sosionomi
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2019

Satu Harilo

Sosiaalialan ammattilaisten näkemyksiä laadukkaana laitosperehkontoutuksen toteuttamisesta

Vuosi 2019 Sivumäärä 41

Tämä opinnäytetyö on tilaustyö lastensuojeluyksikölle nimeltä Pienryhmäkoti Polku. Polun toiminta laajentuu todennäköisesti tulevaisuudessa perehkontoutuksen toimialueelle. Tämän tutkielman tarkoituksena oli kerätä tietoa ja näkemyksiä laitosperehkontoutuksen toteuttamisesta laadukkaalla tavalla. Materiaali tätä tutkielmaa varten on kerätty haastattelemalla sosiaalialan ammattilaisia. Ensimmäinen, laajempi haastattelutilaisuus, on toteutettu tapaamisessa Hämeenlinnan sosiaalitoimissa. Tämän lisäksi tutkielmaa varten on tehty puhelinhaastattelujen sarja perehkontoutuslaitoksiin eri paikkakunnille.

Työn tarkoituksena oli haastatella sosiaalialan ammattilaisia, jotka työskentelevät laitosperehkontoutuksen parissa ja hankkia tällä tavoin tietoa käytännössä havaituista työn laatuun vaikuttavista tekijöistä. Haastatellut ihmiset voidaan jakaa kahteen ryhmään; sosiaalitoimi (palvelun tilaaja) ja perehkontoutuksen työntekijät (palvelun tuottajat). Näiltä työntekijöiltä tiedusteltiin heidän näkemyksiään laadukkaana laitosperehkontoutuksen toteuttamisesta. Lisäksi haastatteluissa tiedusteltiin hyödyllisiksi ja tehokkaiksi havaituista ammatillisista menettelmistä.

Laadullinen tutkimus oli tähän tutkielmaan luonnollinen tutkimusmenetelmä. Haastattelumuotona on käytetty puolistrukturoitua haastattelua, koska se toi haastatteluun keskustelunomaisuutta. Haastattelumateriaali on analysoitu teemoittain ja tutkimuskysymyksen pohjalta.

Tutkielman pohjalta voidaan todeta, että moniammatillinen työskentely on hyvin käyttökelpoinen ja tärkeä lähtökohta perehkontoutuksen toteuttamiselle. Perheiden tilanteet ovat usein monimutkaisia ja niitä on tarkasteltava monesta eri näkökulmasta, jotta kokonaisuus on mahdollista hahmottaa. Moniammatillisen työryhmän avulla perhettä voidaan auttaa kokonaisvaltaisesti ja perheelle on mahdollista löytää oikeat tuen muodot.

Haastatteluista nousi selkeästi esille myös, että laitoksessa toteutettavassa perehkontoutuksessa on oltava selkeä rakenne ja toiminnalla selkeät tavoitteet. Jokaiselle perheelle tehdään yksilölliset suunnitelmat ja tavoitteet, joihin he pyrkivät. Perehkontoutuslaitoksen työntekijät työskentelevät perheen kanssa tavoitteen mukaisesti samaan suuntaan. Perehkontoutuksen laadusta kertoo, kun perhe saa yksilöllistä tukea päivittäisissä toimissaan ja perheelle asetetut tavoitteet ovat realistisia. Tärkeänä huomiona esille nousi, että kuntoutus on selkeästi tuloksellista, kun asiakas on motivoitunut ja valmis muutokseen.

Asiasanat: lastensuojelu, moniammatillinen työryhmä, motivaatio, perehkontoutus

Satu Harilo

Social work professionals aspects about producing high-quality institutional family rehabilitation

Year	2019	Pages	41

This thesis was an ordered study for a child welfare institution called Pienryhmäkoti Polku which is planning to expand its services to family rehabilitation branch. The target of this thesis was to gather information and aspects about institutional family rehabilitation. The information was gathered by interviewing professionals in social office Hämeenlinna and in family rehabilitation institutions around Finland. The first of these interviews was performed in a meeting at the social office and the other interviews were done via telephone.

The purpose of this thesis was to interview professionals whose work is linked to institutional family rehabilitation. The interviewed people were also divided to two categories: social workers (the buyer of the service) and the employees in the rehabilitation centers (offers the service). These professional people were interviewed to find out their perspectives on quality work with families in rehabilitation. As an extra question they were also inquired about professional methods which they have noticed to be effective in rehabilitation work.

It was natural to use qualitative research as the research method in this thesis. Employees were interviewed using a half-structured questionnaire which made the dialogue easier. The material from the interviews was analysed by the themes and the research question.

This study pointed out that multiprofessional co-operation is very useful and important approach in family rehabilitation. Family situations are often complicated and require different aspects to be seen in a holistic way. Multiprofessional work helps to see the whole picture and find the right support for the family.

It was also found out that in professional opinion the institutional family rehabilitation has to have clear structure and clear targets for operation. Every family gets an individual plan and own targets to reach for. The employees of the rehabilitation center are working with the family towards the same goal. In a high quality rehabilitation center the family and its members get specific support in their every day life and they are able to reach their targets. An important note is that the work is more efficient if the client is motivated in rehabilitation.

Keywords: child welfare, family rehabilitation, multiprofessional, motivation

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Opinnäytetyön lähtökohdat	7
	2.1 Tausta ja tarve	7
	2.2 Tavoitteet ja tutkimuksellinen tehtävä	8
3	Perhekuntoutus.....	8
	3.1 Perhekuntoutuksen tarve	9
	3.2 Perhekuntoutuksen tarkoitus ja tehtävä	11
4	Keskeiset menetelmät ja toimintatavat perhekuntoutustyössä	12
	4.1 Kohtaaminen ja dialogisuus	13
	4.2 Arviointi ja tavoitteet	14
	4.3 Arjen hallinta	15
	4.4 Vuorovaikutustyö	16
	4.5 Vertaisuus	17
5	Laatu perhekuntoutustyössä	18
	5.1 Laadun määrittely ja valvonta	18
	5.2 Yrityksen kulttuuri, työyhteisö ja johtaminen	19
	5.3 Työntekijä laadun mahdollistajana	20
	5.4 Laadukas perhekuntoutustyö.....	21
6	Tutkimuksellinen työ	22
	6.1 Tutkimuskysymys ja tutkielman tavoite.....	23
	6.2 Haastateltavat ja aineiston kerääminen	23
	6.3 Aineiston analyysi	26
7	Tulokset.....	27
	7.1 Ammattitaitoiset työntekijät ja moniammatillinen tiimi	27
	7.2 Motivaatio, osallisuus ja oikea-aikaisuus.....	28
	7.3 Selkeät rakenteet, tavoitteet ja toimintatapa yksikössä	29
	7.4 Tiivis yhteistyö, verkostotyö	30
	7.5 Ammatilliset menetelmät.....	31
	7.6 Yhteenveto tuloksista	32
8	Pohdinta	34
	8.1 Johtopäätökset	34
	8.2 Oma oppiminen.....	36
	Lähteet.....	38

1 Johdanto

Perehdyn tutkielmassani laitosperhekuntoutustyön toteuttamiseen laadukkaalla tavalla. Idea tähän työhön tuli työpaikaltani Pienryhmäkoti Polusta, jonka toiminta on laajentumassa lähi-vuosina ympärivuorokautisen perhekuntoutuksen alueelle. Tämä soveltui tarkoituksiini hyvin, sillä itse olin pohtinut perhetyöhön tai perhekuntoutukseen liittyvää aihetta. Tavoitteena tutkielmassani oli kartoittaa sosiaalialan työntekijöiden näkemyksiä laadukkaasti laitosperhekuntoutuksen toteuttamisesta. Tämä tapahtui tekemällä haastattelu Hämeenlinnan sosiaalitoimeen sekä viisi haastattelua puhelimitse eri perhekuntoutusyksiköihin.

Lainsäädännössä ei määritellä perhekuntoutuksen käsitettä erikseen, minkä vuoksi perhekuntoutuksen toteuttaminen on Suomessa muovautunut käytännön työskentelyn kautta (Linna-kangas, Seppälä, Suikkanen & Lehtoranta 2013, 302). Tämä on yksi syy, miksi laitosperhekuntoutusta on kiinnostava tutkia. Samaisesta syystä haastattelu tiedonkeräämismenetelmänä oli perusteltua ja järkevää; käytännön työskentelyn kautta muokkautuneita toimintamalleja kannattaa selvittää haastattelemalla perhekuntoutuskentällä työskenteleviä ihmisiä. Näin saadaan myös ajantasaista tietoa ja näkemyksiä tutkittavasta aiheesta.

Perhekuntoutukseen liittyviä Pro Gradu -tutkielmia on tehty jonkin verran, esimerkkeinä mainittakoon Matran (2008), Paljun (2016) ja Simolan (2018) tutkielmat. Näistä Palju tutki perhekuntoutustyön laatua, mutta vanhempien kokemana. Tutkimuksellinen näkökulmani on siis tuore ja siinä mielessä merkityksellinen, että perhekuntoutustyön laatua ei ole aiemmin tutkittu työntekijöiden näkökulmasta.

Lastensuojelun avohuollon puolella lasten ja nuorten asiakkuuksia oli 55 884 vuonna 2017 (THL 2018). Tästä voi päätellä, että perheiden avun ja tuen tarve on suuri. Ympärivuorokautinen perhekuntoutus on lastensuojelun avohuollon tukitoimi, johon päädytään perheen ollessa intensiivisen tuen tarpeessa. Laitosperhekuntoutuksessa työskennellään koko perheen kanssa kokonaisvaltaisesti, mutta perheenjäsenet erikseen huomioiden. Työskentelyn lähtökohtana on lapsi ja lapsen yksilölliset tarpeet. Laitosperhekuntoutuksen tavoitteena on taata lapselle turvallinen ja tasapainoinen kasvua ja kehitystä tukeva ympäristö. Työskentelyn lähtökohtana on lapsen sijoituksen välttäminen, mutta toisinaan lapsen sijoittaminen kodin ulkopuolelle on paras vaihtoehto tasapainoisten kasvuolosuhteiden turvaamiseksi.

2 Opinnäytetyön lähtökohdat

Opinnäytetyöni aiheen pohdinta tuli ajankohtaiseksi itselleni syksyllä 2018. Samaan aikaan aloitin työskentelyn ohjaajana Pienryhmäkoti Polussa Hausjärven Hikiällä. Keskusteltuani yksikön johtajan kanssa asiasta päädyimme hyvin pian yksimieliseen ratkaisuun opinnäytetyöni aihepiiristä. Halusin opiskella perhekuntoutusta ja nyt minulla oli mahdollisuus oppia aiheesta opinnäytetyötä tehden.

2.1 Tausta ja tarve

Aiheen valinta opinnäytetyötä varten tapahtui luontevasti: minulla oli kiinnostus syventyä perhekuntoutustyöhön ja työpaikassani Pienryhmäkoti Polussa oli tarve tutkimukselliselle työlle liittyen laitosperhekuntoutukseen. Täten lähtötilanne oli molemmin puolin edullinen ja motivoiva. Opinnäytetyöni on siis Pienryhmäkoti Polun tilaama tutkielma laitosperhekuntoutuksen laadukkaasta toteuttamisesta.

Pienryhmäkoti Polku tarjoaa sijoituspaikan seitsemälle huostaanotetulle tai avohuollon tukitoimena sijoitetulle lapselle tai nuorelle 18 ikävuoteen saakka. Pienryhmäkoti Polku -nimisiä sijaishuollon yksiköitä on kaksi, toinen Hausjärven Hikiällä ja toinen Turkahaudassa. Pienryhmäkoti Polussa tehdään myös perhetyötä sijoitettujen lasten perheiden kanssa ja perheiden kanssa pidetään yhteyttä säännöllisesti. Joidenkin perheiden kanssa tehdään myös perhetyötä erillisellä sopimuksella heidän kotiympäristössään. Polun työntekijät ovat käyneet Perhearviointimenetelmä -koulutuksen, joka on todettu käytännössä hyväksi menetelmäksi perheen voimavarojen, toimintakyvyn, vahvuuksien ja vaikeuksien arviointiin. (Pienryhmäkoti Polku 2019.)

Kotiin tehtävä perhetyö on luonteeltaan hyvin erilaista kuin asumisyksikössä tapahtuva ympärivuorokautinen perhekuntoutus. Asumisyksikössä työskentely on intensiivistä ja jatkuvaa, ja täten myös ammatillisesti vaativampaa kuin koteihin tehtävä perhetyö. Tämän vuoksi on hyvä kiinnittää erityistä huomioita henkilöstön ammatilliseen osaamiseen perhekuntoutuksen parissa työskenneltäessä. (Alatalo, Lappi & Petrelius 2017, 55.)

Hämeenlinnassa tai sen lähialueilla ei ole tällä hetkellä olemassa perhekuntoutusyksikköä, joten tarve tuotettavalle palvelulle on olemassa. On kuitenkin hyvä pohtia ja selvittää etukäteen, minkälaisia asioita laadukkaasti perhekuntoutuksen toteuttamisessa tulee ottaa huomioon ja miten perheiden tukemiseen voi valmistautua parhaiten. Sosiaalialan ammattieettisten periaatteiden mukaisesti (Hallikainen ym. 2017) on tärkeää käyttää toiminnassa harkintaa ja

kriittistä arviointia myös omaa työtä kohtaan. Mikäli yrityksessä noudatetaan sosiaalialan ammattietiikkaa, yrityksen toiminta ei yleensä perustu yksinomaan taloudellisiin näkökulmiin. Eettisen näkemyksen mukaan sosiaalialan työn todellinen tavoite tulee olla ihmisten auttaminen. (Hallikainen ym. 2017, 7.)

2.2 Tavoitteet ja tutkimuksellinen tehtävä

Pienryhmäkoti Polku on laajentamassa toimintaansa tulevaisuudessa perhekuntoutustyön alueelle. Pienryhmäkoti Polku on keskittynyt nyt pienryhmäkotitoimintaan. Tämä tarkoittaa, että ohjaajat työskentelevät enimmäkseen yksikköön sijoitettujen lasten ja nuorten kanssa. Työskentely intensiivisesti koko perheen kanssa on yritykselle uusi toimintamuoto, joka vaatii erilaista työtettä kuin lastensuojeluyksikössä työskentely. Yritystoiminnan laajentuessa uudelle toimintaalueelle onkin hyvä kerätä tietoa ja ammattilaisten näkemyksiä erityisesti perhekuntoutustyön laadukkaasta toteuttamisesta ympärivuorokautisessa yksikössä.

Työn tilaajan odotuksena oli, että selvitän ensisijaisesti Hämeenlinnan sosiaalitoimen työntekijöiden näkemyksiä laadukkaasta perhekuntoutustyön toteuttamisesta. Tilaaja ehdotti myös haastattelujen tekemistä perhekuntoutusyksiköissä lisänäkemyksen saamiseksi, mikä jäi aluksi pohdinnan asteelle. Lisäksi tilaajaa kiinnosti perheen kuntoutumisen kannalta hedelmälliset toimintatavat ja menetelmät. Näin ollen tutkielmani tavoitteena oli selvittää alan ammattilaisten näkemyksiä perhekuntoutustyöstä ja kartoittaa erityisesti asioita, jotka tekevät perhekuntoutustyöstä laadukasta. Tutkimuskysymyksenä työssäni on: Mistä tekijöistä laadukas laitosperekuntoutus käytännössä koostuu?

Tässä opinnäytetyössä tehtyä tutkimuksellista työtä, tehtyjä havaintoja ja johtopäätöksiä aiotaan hyödyntää tulevaisuudessa perhekuntoutustyön toteuttamisessa. Tutkielman tavoitteena oli kerätä tietoa ja näkemyksiä laadukkaasta perhekuntoutustyön toteuttamisesta. On tärkeää, että asiakkaille on tarjolla laadukkaita ja tarpeenmukaisia palveluita. Lain mukaan sosiaalihuollon palveluita tarjottaessa on aina huomioitava, että asiakkaan etu toteutuu tuen tarpeen arvion mukaisesti. (Sosiaalihuoltolaki 1 luku 4§ 5§.)

3 Perhekuntoutus

Perhe on ainutlaatuinen ryhmä, joka eroaa kaikista muista yhteiskuntamme ryhmistä luonteensa vuoksi. Suomalainen perhe on usein pieni sisäpiiri, jonka sisällä on omanlainen perhekulttuuri. Kehittyvä lapsi imee vaikutteita ympäröivästä perheestään. Nämä vaikutteet ovat

muun muassa toimintatapoja, viestintää, arvoja ja asenteita, jotka tulevat myöhemmin osaksi omaa persoonallisuuttamme ja vuorovaikutustapojamme. (Rönkkö & Rytönen 2010, 10.)

Hyvinvointiyhteiskunnan tehtävänä on tukea perhettä silloin, kun perhe tukea tarvitsee. Tuki voi olla taloudellista tai oikeanlaisten palveluiden kehittämistä perheiden tarpeisiin. Näin voidaan vahvistaa perheen omia voimavaroja ja toimintakykyä arjessa. (Väestöliitto 2007, 5.)

Perhekuntoutukseen tulevan perheen ongelmat voivat liittyä esimerkiksi elämäntapaan, puutteellisiin vanhemmuustaitoihin tai johonkin muuhun tekijään, joka selkeästi uhkaa perheen hyvinvointia. Huoli lasten turvallisuudesta tai epäsuotuisista kasvuolosuhteista johtaa yhteiskunnassamme viranomaisten asiaan puuttumiseen. (Rönkkö 2010, 34.)

Perhekuntoutusta toteutetaan Suomessa perheiden lastensuojelullisena tukitoimena eri tavoin, riippuen perheen tilanteesta ja tarpeista. Kuntoutusta voidaan tehdä kotona, jolloin puhutaan kotiin vietävästä tai kotona tehtävästä perhekuntoutuksesta. Kotona tehtävän työn lisäksi perhekuntoutusta tehdään laitoksissa, kyseistä toimintaa varten perustetuissa perhekuntoutusyksiköissä. (Pelastakaa Lapset ry 2018.) Laitoksen yhteydessä voi olla myös perheasuntoja, joihin perheille on mahdollista tarjota tehostettua tukea (THL 2018).

3.1 Perhekuntoutuksen tarve

Perheiden haasteet ja avun tarpeet voivat liittyä lapsen kasvuun ja kehitykseen, vanhempana toimimiseen tai yleisesti perheen tilanteeseen liittyviin huoliin. Vanhempana toimimisen yleisimmät ongelmat ovat yhteisen ajan riittämättömyys, parisuhdeongelmat ja perheen taloudelliset vaikeudet. Erityisen arkoja ja vaikeita aiheita perheissä ovat päihteidenkäyttö, lähisuhdeväkivalta ja seksuaalisen väkivallan uhka. (Halme, Vuorisalmi & Perälä 2014, 44.) Perheen arki voi olla levotonta ja turvattoman tuntuista. Vuorovaikutussuhteet perheessä voivat olla jännitteisiä ja turvattomuudet kokemukset voivat liittyä jo vakiintuneisiin toimintamalleihin, jotka ovat siirtyneet ylisukupolisesti. (Alatalo 2017, 19.)

Lapsen hoidon laiminlyönti ja vanhempien heikko kyky kohdata lapsen tarpeita ovat useimpien lapsen sijoituksen taustalla olevia syitä. Vanhempien kyvyttömyyttä voi lisätä muun muassa päihteet, mielenterveysongelmat ja vanhempien keskinäiset riidat. Sijoittamisen syynä voi olla myös lapsen omat haasteet, kuten päihteiden käyttö ja kouluvaikeudet. (Väestöliitto 2007, 33.) Useissa lastensuojelun asiakasperheissä vanhemmat ovat uupuneita, eivätkä tahdo jaksaa perheen arkea. Kasvatustyylin sopimattomuus on myös hyvin yleistä; se voi olla liian ankaraa lapselle tai rajatonta lapsen tarpeisiin nähden. Hyvin yleistä perheissä on myös van-

hempien avuttomuus ja osaamattomuus suhteessa lapseen ja lapsen tarpeisiin. Asiakasperheiden elämään vaikuttaa merkittävästi myös perheen sisäinen vuorovaikutus ja vuorovaikutuksen ongelmat. Ristiriidat perheen tai uusperheen vuorovaikutuksessa ovat hyvin yleisiä ja vaikuttavat negatiivisesti lapsen kasvuympäristöön. Lisäksi THL:n tutkimuksen mukaan lähes puolella sijoitettujen lasten perheissä on läsnä perheväkivaltaa tai sen uhka. (Heino, Hyry, Ikkäheimo, Kuronen & Rajala 2016, 70).

Perheet tulevat kuntoutukseen monista eri yksilöllisistä syistä. Vähävaraisuus on yksi ongelma, joita voidaan pitää myös syrjäytymisen osatekijänä. Köyhyys tarkoittaa yleisenä pidettyjen kulutusmahdollisuuksien puuttumista, mikä voi johtaa sosiaaliseen syrjäytymiseen. Perheen elinolot voivat heikentää merkittävästi ja elämänhallinta saattaa hävitä. Taloudellisen ja sosiaalisen tilanteen ollessa heikko on mahdollista, että lasten tasapainoinen kasvu ja kehitys vaarantuvat. Mikäli lapsen perushoiva kotona toteutuu huonosti ja psyykinen ja sosiaalinen hyvinvointi on heikkoa, syrjäytymisen riski tulevaisuudessa on suuri. (Väestöliitto 2007, 33.)

Tavoitteena on, että lastensuojelun asiakkaina olevia lapsia ja perheitä tuetaan ensisijaisesti erilaisin avohuollon tukitoimin ja kodin ulkopuolelle sijoittaminen on viimeinen avun muoto. (THL 2018, 1-3.) Kyseisiä avohuollon tukitoimia ovat muun muassa tuki ongelmien selvittämiseen, tehostettu perhetyö ja perhekuntoutus. (Lastensuojelulaki 36§.) Lapsen ja perheen senhetkiseen tilanteeseen tulee järjestää tukimuotoja lapsen tarpeet ensisijaisesti huomioiden. Tästä syystä lastensuojelussa on käytössä monenlaisia tukitoimia, joista räätälöidään lapselle ja perheelle sopiva, tarpeita vastaava kokonaisuus. (THL 2015.)

Lastensuojelun tilastojen mukaan vuonna 2017 sijoitettiin kiireellisesti 4 081 lasta. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä oli 17 956 samaisena vuonna. Huomiota herättävää on, että kiireellisesti sijoitettujen lasten ja nuorten määrä oli noussut 15 prosenttia edellisestä vuodesta. Lastensuojelun avohuollon puolella lasten ja nuorten asiakkuuksia oli 55 884 vuonna 2017. (THL 2018.) Näistä tilastoista voi päätellä, että yhteiskunnassamme on huomattavan paljon perheitä, joiden tilanne on haastava lapsen tasapainoisen kasvun kannalta tai että lapsen tai nuoren tilanne itsessään on niin vaikea, että kasvatustehtävästä on mahdollonta selviytyä ilman apua.

Anna Matra on tutkinut perhekuntoutusta Kuopion yliopiston vuonna 2008 valmistuneessa Pro Gradu -työssään. Yksi tutkielman havainnoista oli, että ympärivuorokautiselle perhekuntoutukselle on merkittävässä määrin tarvetta yhteiskunnassamme. Tähän tarpeeseen vaikuttaa Matran mukaan perheiden ongelmien moniulotteisuus, kasvaneet lasten huostaanottomäärät sekä erityistuen tarve perheissä. Laitosperhekuntoutus on Matran mukaan tehokas avohuollon keino tukea vaikeasti ongelmaisia perheitä ja estää huostaanottoja. (Matra 2008, 6,89.)

3.2 Perhekuntoutuksen tarkoitus ja tehtävä

Lastensuojelullisen perhekuntoutuksen tavoitteena on tukea lasten mahdollisimman hyvää kasvua ja kehitystä. Kyseiset lapset ovat joutuneet vaikeuksiin oman perheen olosuhteiden vuoksi. Kuntoutusta toteutetaan lapsilähtöisesti ja toimintaan osallistuu yleensä koko perhe. Laaja-alaista perhekuntoutusta voidaan toteuttaa esimerkiksi siten, että koko perhe on sijoitettuna laitokseen eli perhekuntoutusyksikköön. Kyseisessä yksikössä väliaikaisesti asuessaan perheen jokaisen jäsenen on mahdollista saada erilaisia palveluja moniammatillisen tiimin avulla. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2012, 87.)

Perhekuntoutus on hyvä apu silloin, kun perheessä on olemassa riski lapsen kodinulkopuoliseen sijoitukseen, mutta perhe on halukas työskentelemään tilanteen kohentumiseksi. Perhekuntoutus sopiikin hyvin osaksi lastensuojelun avohuollon työskentelyä. Kyseistä työmuotoa voidaan käyttää myös huostaanoton purkamisen yhteydessä. Perhekuntoutuksessa pyritään turvaamaan lasten kasvuolosuhteet, tukemaan vanhempia arjen hallinnassa ja kasvatustehtävässä sekä vahvistamaan perheen omia voimavaroja. Koko perheen kuntoutuksen perustan luovat vuorovaikutuksen tukeminen perheessä, arjen taitojen vahvistaminen ja säännöllisen päivärytmin vakiinnuttaminen. (THL 2018.)

Laitoskuntoutuksessa harjoitellaan perheen arjen sujumista, tuetaan perheenjäsenten roolien selkeytymistä ja vahvistetaan vanhemmuuden taitoja. Kiintymyssuhdeajattelu sekä lapsen ja vanhempien välinen vuorovaikutus ovat kuntoutustyössä olennaisia, ja näihin kiinnitetäänkin kuntoutuksessa paljon huomiota. Vuorovaikutusta havainnoidaan ja perheitä tuetaan vuorovaikutustaitojen ja kiintymyssuhteen kehittymisessä. Perheen voimavarat pyritään saamaan käyttöön oikea-aikaisen ja yksilöllisesti suunnitellun tuen avulla. Pyrkimyksenä on vahvistaa perheen omia taitoja ja toimintarakennetta siten, että yhteiselämä omassa kodissa onnistuisi. Tavoitteina voi olla myös, että lasten huostaanotoilta vältyttäisiin tai että lapsen kotiutumisen sijaishuollon yksiköstä mahdollistuisi. (Pelastakaa Lapset ry 2018.)

Yleisesti ottaen kuntoutus on tavoitteellista toimintaa, johon liittyy tukitoimenpiteitä. Tukevilla toimenpiteillä pyritään parantamaan yksilöiden, tässä tapauksessa perheiden, toimintakykyä sekä osallistumismahdollisuuksia. Kuntoutuksen pohjana on aina yksilöllinen suunnitelma ja sitä toteuttamassa on moniammatillinen joukko ihmisiä. Yksilön oikeus kuntoutukseen perustuu lakiin, kuten terveydenhuollon tai sosiaalihuollon lainsäädäntöön. (Pärnä 2010, 41.) Kuntoutusjakson pituus sovitaan aina erikseen perheen ja lastensuojelun työntekijöiden kanssa, tilanne yksilöllisesti huomioiden. Kuntoutuksen kulut maksaa sosiaalitoimi. (MLL 2017.)

Kuntoutuminen vaatii yksilöltä aktiivisuutta ja edellyttää useimmiten muutoksia kuntoutujan senhetkiseen arkeen. Onnistuessaan kuntoutustyö tuottaa muuttuneita toimintatapoja asiakkaan elämään. Suunnitteluvaiheessa on tärkeää arvioida muutosta realistisesti, kuntoutujan voimavarat huomioiden. Kuntoutujalta muutos edellyttää sitoutumista suunniteltuihin toimenpiteisiin. (Autti-Rämö, Salminen, Rajavaara & Ylinen 2016, 67.)

Perhekuntoutustyötä tulee toteuttaa lapsikeskeisestä näkökulmasta, sillä tämä tukee koko perheen toimintakykyä kokonaisvaltaisesti. Vanhempaa voidaan tukea lapsen esille tuomissa asioissa. Tämä on hedelmällistä työskentelyn kannalta, sillä lapsen näkökulma tuo esille konkreettisia asioita, joita voidaan yhdessä työstää. Tällöin työskentelymuodot ovat perusteltuja, toisin kuin yleiseen tietoon vedotessa. Yksilöllisellä lähestymistavalla lapsen turvallisuuden tunnetta ja koko perheen toimintakykyä on mahdollista vahvistaa. (Alatalo, Lappi & Petrelius 2017, 10-11.)

Päätavoitteena lastensuojelun perhetyössä ja perhekuntoutuksessa on lapsen turvallisen arjen mahdollistaminen siten, että lapsi voi asua omassa kodissaan. On kuitenkin olennaista ymmärtää, että lapsen sijoituksen välttäminen ei voi olla ainoa asia, jolla onnistunutta työskentelyä perhekuntoutuksessa mitataan. Kuntoutustyöllä on monenlaisia tavoitteita ja täten voi ajatella, että jokaisen perheen kohdalla myös onnistunut lopputulos on yksilöllinen. (Alatalo 2017, 10-11.)

Lastensuojelun kuntouttava perhetyö on vaativaa ja monimuotoista perheiden tukemista. Työntekijän tehtävänä on tarkkailla ja arvioida perhettä lastensuojelullisesta näkökulmasta sekä auttaa, puuttua ja ratkaista ongelmia yhdessä perheen kanssa. (Järvinen ym. 2012, 88.) Vaikeita asioita käsitellään systemaattisesti, kaikki perheenjäsenet huomioiden. Näin ollen perheen jäsenten on mahdollista muodostaa yhteinen näkemys vallitsevasta tilanteesta. Jokainen perheenjäsen tulee siis kuulluksi ja voi allekirjoittaa yhteisen näkemyksen myös omasta näkökulmastaan. (Rönkkö 2010, 38.)

4 Keskeiset menetelmät ja toimintatavat perhekuntoutustyössä

On tärkeää tiedostaa, että ihmisläheistä työtä ei voi tehdä menetelmä edellä. Ammatilliset menetelmät ovat työkaluja, joita käyttääkseen työntekijällä tulee olla sosiaalialan työssä tarvittavat pohjatiedot. Tietojen lisäksi tarvitaan taitoja, kuten kyky olla ihmisten kanssa vuorovaikutussuhteessa. Erilaisia menetelmiä voi kokeilla käytännössä ja niitä voi myös kehittää tarpeisiin sopiviksi. Menetelmää valittaessa kannattaa pohtia, auttaako se senhetkisen tavoitteen saavuttamisessa (THL 2019).

Olenaisinta perheen kanssa työskenneltäessä on yhteistyösuhteen laatu sekä aito välittäminen perheestä ja sen yksilöistä. Kiireettömästi perheen kanssa vietetty aika ja aito läsnäolo ovat tärkeämpiä kuin mikään yksittäinen menetelmä. Menetelmistä ei ole myöskään hyötyä, jos edellämainitut perusasiat eivät ole kunnossa. Perhekuntoutuksessa olevan perheen tarpeet ja tavoitteet on huomioitava menetelmää valittaessa. Tämän lisäksi työntekijän persoona, ammatillinen osaaminen sekä käytettävät resurssit vaikuttavat valintaprosessiin. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2012, 158.)

4.1 Kohtaaminen ja dialogisuus

Dialogisessa vuorovaikutuksessa keskeistä on vastavuoroisuus. Tämä tarkoittaa, että keskustelun jokainen osallistuja ikään kuin luo tilannetta ja jokaisella on mahdollisuus vaikuttaa vuorovaikutustilanteen etenemiseen. Ihmisläheisessä työssä pyritään rakentamaan yhteistä ymmärrystä. Tällöin vuorovaikutuksessa ei voi edetä vain joko asiakkaan tai työntekijän ehdoilla. Taito vaikuttaa keskusteluun siten, että se etenee kohti yhteistä ymmärrystä, on osa dialogisuutta. (Mönkkönen 2018, 107-108.)

Asiakkaita kohdatessa on tärkeää olla hienotunteinen ja herkkä. Viestintään tulee kiinnittää paljon huomiota ja viestinnässä tulee ymmärtää kehonkielen merkitys sekä sanavalintojen tärkeys. Tilanteessa olemisen tapa on tässä olennaista; aitona, omana itsenä oleminen ja oman persoonan esille tuominen edesauttaa luottamuksen syntymistä. Tällöin työntekijä ikään kuin raottaa ammatillista verhoa ja on läsnä, ihminen ihmiselle. (Mönkkönen 2018, 111-113.)

Dialogi on myös erilaisten ajatusten ja näkemysten hyväksyntää. Erilaisille näkemyksille voi antaa tilaa ja osallistujille kokemuksen kuulluksi tulemisesta. Tällä tavoin tilanteisiin löytyvät parhaat ratkaisut, joissa on huomioitu kaikkien osallistujien näkemys. Tästä syystä asiakkaita on tärkeää kuunnella. Paitsi että kuunteleminen edesauttaa hyvin ratkaisuihin pääsemistä, kuulluksi tuleminen on ihmiselle voimauttava kokemus. Kuulluksi tuleminen pienentää ihmisen huolien kuormaa ja vähentää stressiä. Tämä koskee kaikenikäisiä ihmisiä. Henkisen taakan keventyessä ihmiselle vapautuu käyttöön myös voimavaroja. Ammatillaisen tulee olla asiakasta kohtaan kunnioittava, myötätuntoinen sekä aidosti kiinnostunut asiakkaasta ja hänen maailmastaan. Nämä lähtökohdat ovat väylä kuuntelemaan keskusteluun ja luovaan ongelmanratkaisuun. (THL 2016.)

4.2 Arviointi ja tavoitteet

Perheen kokonaisvaltainen tukeminen vaatii hyvää, ammatillista arviointia. Arvioinnin on perustuttava avoimeen yhteistyöhön perheen kanssa. Työntekijöiden on hyvä puhua rehellisesti tekemistään havainnoista perheen suhteen. Perheenjäsenille on annettava mahdollisuus osallistua keskusteluun ja heidän mielipiteensä on otettava huomioon väärinkäsityksien välttämiseksi. (Vilén, Seppänen, Tapio & Toivanen 2014, 49).

Asiakkaan tilannetta arvioitaessa on tärkeää ottaa huomioon asiakkaan elämäntilanne kokonaisuudessaan. Tilannearviossa pohditaan asiakkaan vahvuuksia, ongelmia, toimintaympäristöjä ja tavoitteita. Arvio tehdään yhteistyössä asiakkaan kanssa ja asiakas itse määrittelee omia tavoitteitaan. Perheen tilanteen kokonaisvaltainen hahmottaminen vaatii moniammatillista työryhmää. Tämä mahdollistaa laajan ymmärryksen perheen tilanteesta ja tuen tarpeista. (Helminen & Sukula-Ruusunen 2017, 46-47.)

Aikuisten asiakkaiden kanssa työskenneltäessä on otettava huomioon asiakkaan tahto ja itsemääräämisoikeus. Asiakkaan osallisuus häntä itseään koskevassa prosessissa tulee varmistaa, ja hänellä pitää olla mahdollisuus osallistua palveluiden suunnitteluun ja toteuttamiseen. Kuten laissa (812/2000) sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista on asetettu, sosiaalihuoltoa toteutettaessa on otettava huomioon asiakkaan toiveet ja mielipide ja hänen itsemääräämisoikeuttaan on kunnioitettava. (Helminen 2017, 52.)

Arviointityötä määrittävät lain lisäksi muun muassa työntekijän ammatillisuus, työnkuva ja työlle asetetut tavoitteet. Sosionomi keskittyy arviointityössä asioihin, jotka on sovittu työyhteisössä ja tuettavan perheen kanssa. Tavoite voi olla esimerkiksi perheen yhteistyökykyjen arvioiminen tai lapsen kaverisuhteiden arviointi. Moniammatillisessa työskentelyssä tavoitteita selkeytetään ja niitä pilkotaan realistisiksi kokonaisuuksiksi. (Vilén 2014, 46.) Tavoite on oltava määräajassa saavutettavissa ja kuntoutujalle itselleen tärkeä asia. Tavoitteiden määrittely tehdään yhteistyössä kuntoutujan kanssa. Tavoitteen perustana täytyy olla selkeä käsitys asiakkaan toimintakyvystä, siihen vaikuttavista tekijöistä sekä mahdollisuuksista tilanteessa. (Autti-Rämö, Salminen, Rajavaara & Ylinen 2016, 67.)

Perheen tukeminen lähtee aina liikkeelle arvioinnista. On tärkeää tiedostaa, että arviointi on puuttumista perheen elämään. Tapa, millä arviointia tehdään on ratkaisevaa yhteistyön ja vaikuttavuuden kannalta. Asiakkaan kannalta arviointi on onnistunutta, kun hän saa elämänsä uuden näkökulman. Tämä mahdollistaa uudenlaisen ymmärryksen haasteelliseen elämäntilanteeseen. Matka kohti muutosta alkaa kuitenkin vasta sitten, kun perheen kaikki jäsenet jakavat saman huolen ja uskovat muutokseen. Onnistunut arviointityö on arvioinnin lisäksi suuressa määrin perheen tukemistyötä. (Vilén 2014, 47.)

Tiedon jakaminen perhekuntoutustyötä tehtäessä on olennaista. Vanhempien kanssa tulee keskustella kuntoutuksen toteuttamisesta ja tavoitteista. Keskustelussa kannattaa ottaa esille selkeästi, että tarkoituksena on työskennellä yhdessä tavoitteita kohti. On hyvä myös kertoa, miten tämä työstäminen käytännössä tapahtuu. Tietoa kuntoutuksen etenemisestä täytyy jakaa myös palvelun hankkijalle, jotta myös siellä ollaan tilanteen tasalla. (Linnakangas ym. 2013, 312.)

4.3 Arjen hallinta

Terveelliset elämäntavat vaikuttavat ihmisen hyvinvointiin kokonaisvaltaisesti. Lepo, terveellinen ravinto, liikunta ja mielekäs vapaa-aika tukevat lapsen terveyttä niin fyysisellä kuin psyykkisellä tasolla. Arjen rytmi, toistuvat rutiinit ja myönteinen vuorovaikutus luovat lapselle tasapainoisen kasvuympäristön, jossa lapsesta kasvaa vahva. Tasapainoisessa ympäristössä kasvanut lapsi kestää paremmin yllättäviä vastoinkäymisiä elämässään, sillä hänelle on kehittynyt perusluottamus maailmaan. (Soste 2018.)

On tärkeää tiedostaa, että jokapäiväiset arkiset valinnat vaikuttavat myös tunteiden säätelyyn. Lyhyiden yöunien jälkeen arki voi tuntua haastavalta ja ristiriitoja voi syntyä herkemmin. Lapselle on tärkeää, että arjessa on riittävästi aikuisen läheisyyttä, koska se tuo lapselle turvallisuuden tunnetta. Hassuttelu arjen askareiden lomassa tuottaa molemminpuolista iloa sekä vahvistaa lapsen ja vanhemman välistä sidettä. Lapsi tarvitsee ohjausta ja hoivaa, koska tunteiden säätelytaidot kehittyvät yhdessä tekemällä ja kokemalla. Lapsi myös oppii erilaisia arjen taitoja aikuisia seuraamalla ja kokeilemalla. (Soste 2018.)

Edellä on kuvattu hyvän ja turvallisen lapsen kasvuympäristön piirteitä. Lastensuojelun perhekuntoutuksen tavoitteena on, että lapsen olisi mahdollista elää turvallista arkea vanhempiensa luona, omassa kodissa (Alatalo 2017, 10-11). Säännöllisen, hyvän arjen rakentaminen on perhekuntoutuksen perusasioita. Monet hyvän arjen elementit voivat olla kuntoutujille kuitenkin vieraita. Näin ollen on tärkeää totuttaa perhe tavalliseen arkeen ja motivoida heitä siihen. Perhekuntoutuksessa pyritään siis muokkaamaan perheen olosuhteita siten, että lapsella on mahdollisuus kasvaa terveeksi ja eheäksi aikuiseksi (Matra 2008, 78). Näin ollen perhekuntoutustyö vaikuttaa pitkällä aikavälillä ihmisen elämään ja seuraavan sukupolven perheen arki voi sujua huomattavasti helpommin.

4.4 Vuorovaikutustyö

Perheen kanssa tehtävä työ on kokonaisvaltaista työtä, jossa tavoitteena on huomioida perheenjäsenten näkemykset ja tuen tarpeet. Tämän perusteella on perusteltua esittää, että perhekuntoutuksen tärkein työväline on vuorovaikutus. Perheen elämään vaikuttavia asioita tutkitaan ja pohditaan yhteistyössä perheen ja sen jäsenten kanssa. (Rönkkö 2010, 41.) Kuntoutuksessa kiinnitetään huomiota perheen sisäiseen vuorovaikutukseen ja sitä pyritään tukemaan monenlaisilla toiminnallisilla menetelmillä. (THL 2018.) Lapsen ja vanhemman välinen hyvä vuorovaikutussuhde on erityisen tärkeää vauvan tarpeiden ja kehityksen kannalta. Tästä syystä varhaiseen vuorovaikutukseen ja kiintymyssuhteen kehittymiseen kiinnitetään perhekuntoutuksessa erityisen paljon huomiota. (MLL 2018.)

Turvallinen kiintymyssuhde kehittyy lapsen kokemusten kautta vastavuoroisissa turvallisissa ihmissuhteissa, joissa lapsi kokee saavansa turvaa vanhemmasta hädän hetkellä. Vuorovaikutusta ja tunteita voi välittää erilaisilla äänensävyillä ja kosketuksilla. Vanhempi kehittää oman tapansa vuorovaikuttaa lapsen kanssa. Tästä muodostuu heidän oma vuorovaikutuksen maailmansa, tapa olla yhdessä ja ymmärtää toista. (THL 2015.) Vuorovaikutuskokemusten avulla lapsi kehittää mieleensä toimintamalleja, jotka vaikuttavat jatkossa lapsen tapaan toimia erilaisissa tilanteissa (Sinkkonen & Korhonen 2016, 39).

Vanhemman herkkyys ja johdonmukaisuus lapsen tarpeisiin vastaamisessa vahvistaa lapsen ja vanhemman välistä turvallista kiintymyssuhdetta. Lapsen luottamus vanhempaan vahvistuu vähitellen myönteisen vuorovaikutuksen ja tuntemusten avulla. Saavutetun luottamuksen kautta lapsen itsetuntemus ja luottamus ympäristöön kasvaa. Näin ollen lapsi kehittyy henkisesti vahvaksi yksilöksi, jolla on hyvä itsetunto. (THL 2015.)

Vanhemman kykyyn muodostaa turvallinen kiintymyssuhde lapsensa kanssa vaikuttaa hänen omat varhaislapsuuden kokemuksensa. Tämän lisäksi meneillään oleva elämäntilanne vaikuttaa vanhemman kykyyn vuorovaikuttaa lapsensa kanssa. Kielteiset kokemukset siirtyvät usein sukupolvesta toiseen, mikä aiheuttaa negatiivisen kierteen vuorovaikutuksessa. Kierre on mahdollista katkaista, joskin ajattelumallien, asenteiden ja toimintatapojen muuttaminen on usein työlästä. Kiintymyssuhteen ja varhaisen vuorovaikutuksen vahvistamiseen on mahdollista saada ammatillista apua. (MLL 2017.)

Varhaisen vuorovaikutussuhteen muodostumista voi vaikeuttaa myös vauvan ominaisuudet, kuten sairaus, keskosuus tai temperamentti. Voi myös olla, että äiti ja isä eivät ole kypsyneet vanhemmuuteen osatakseen vastata vauvan tarpeisiin ja luodakseen riittävän hyvää vuorovaikutussuhdetta lapsen kanssa. On olemassa monenlaisia olosuhteita, jotka ovat liian haasteellisia ympäristöjä vauvan ja vanhemman suhteen kehittymiselle. Vanhemmat kokevat itsensä hämmentyneiksi ja neuvottomiksi, kun vauva ei pysty antamaan heille tarpeeksi positiivista

palautetta. Tästä voi syntyä epätoivon kehä, mikä vaarantaa sekä vanhempien kehityksen omassa tehtävässään, että vauvan tasapainoisen kasvun ja kehityksen. Tällaisten tilanteiden tunnistaminen on olennaista ja perhe on saatava tuen piiriin mahdollisimman nopeasti. (Järvinen ym. 2012, 195-196.)

Vanhempien kanssa keskustellaan vauvasta ja saadaan näin tietoa vauvan ja vanhempien välistä vuorovaikutuksesta. Keskustelujen lisäksi työntekijät seuraavat vanhempien ja vauvan käyttäytymistä erilaisissa tilanteissa. Monimuotoinen kehonkieli, puheen sävy ja vanhemman ajatukset ovat arvokasta tietoa, kun havainnoidaan vauvan ja vanhemman välistä vuorovaikutusta. (Järvinen ym. 2012, 197.)

4.5 Vertaisuus

Samankaltaisissa tilanteissa olevat ihmiset voivat kokoontua erilaisissa ryhmissä ja jakaa kokemuksiaan. Vertaisten kohtaaminen tuo useimmiten helpotusta haasteellisessa tilanteessa olevalle perheelle. Kokemusten jakaminen muiden kanssa poistaa häpeän ja syyllisyyden tunteita, joita vaikeudet aiheuttavat. Keskustelu vertaisryhmässä antaa asioihin ja ongelmallisiin elämäntilanteisiin uusia näkökulmia. Asiat voivat asettua uudenlaisiin mittasuhteisiin kokoon-tumisen jälkeen ja henkinen taakka kevenee. Lisäksi vertaisryhmään kokoontuminen laajentaa perheen elinpiiriä, mikä vaikuttaa positiivisesti toimintakykyyn. (Rönkkö 2010, 42.)

Vertaiset toimivat omassa ryhmässään ja pyrkivät toisten avulla lisäämään omaa hyvinvointiaan. Vertaiset pyrkivät myös hyödyntämään ryhmäänsä siten, että ammatillinen tuki olisi heille hyödyllistä ja että he pystyisivät saamaan ammatillisesta tuesta mahdollisimman paljon apua tilanteeseensa. Vertaistuen piirissä toimiville syntyy omanlainen asiantuntijuus. Tällöin toisen vertaisen kokemuksista kuuleminen voi olla terapeuttinen kokemus, vaikka kysymys ei ole terapiasta. Vertaistuki on joustavaa, helposti lähestyttävää toimintaa tuen tarvitsijoille. Ammatillainen voi toimia vertaisryhmissä esimerkiksi apuohjaajana, ryhmän muodostajana ja toiminnan mahdollistajana tai taustatukena. Usein ammattilaisen saatavilla olo on ryhmälle tärkeää. (Mikkonen & Saarinen 2018, 29-30, 33.)

Vertaistuki on jo melko vakiintunut toimintamuoto lastensuojelun perhetyössä ja perhekuntoutuksen toteuttamisessa. Vertaisuus on tunnistettu vaikuttavaksi menetelmäksi sosiaali- ja terveysalan työkentällä ja siitä on tullut tärkeä osa myös perhekuntoutuksen toteutusta. (Alatalo 2017, 48.) Vertaisryhmät ovat olleet käytössä sosiaalialalla myös kansainvälisesti jo vuosikymmeniä. Tukimuodon yleistyminen on perusteltua sen monilla vaikuttavilla tekijöillä. Vertaistukiryhmään osallistujien on huomattu esimerkiksi sitoutuvan palveluihin ja tukeen paremmin sekä olevan tyytyväisempiä palveluihin. Vertaistuki voimaannuttaa ihmisiä ja auttaa heitä

toimimaan tavoitteellisesti. Osallistujien elämänlaatu ja kokonaisvaltainen hyvinvointi paranee vertaistuen ansiosta. (Mental Health America.)

5 Laatu perhekuntoutustyössä

Vanhusten hoito on ollut viime aikoina lehtiotsikoissa juuri työn heikon laadun vuoksi. Terveystenhoitoalalla työntekijät ovat ristiriitaisessa tilanteessa; toisaalta tulee tehdä työtä laadukkaasti ja eettisesti, mutta työntekijöiden vähyys tekee laadukkaan työn tekemisen mahdottomaksi. Väestön ikääntyessä työn määrä vanhustenpalveluissa kasvaa. Tilanne kärjistyi erittäin pahaksi joissain hoivayhtiöketjuissa, ennen kuin asia otettiin ministeriössä käsittelyyn. Nyt sosiaali- ja terveysministeriön työryhmä arvioi laatusuosituksia uudelleen ja tekee muutoksia vanhustalvelulakiin. Henkilöstö- ja hoitajamitoitus sekä hoidon laadun varmistaminen ovat tärkeimpien käsiteltävien asioiden listalla. (Yle 2019.)

Laatu perheiden kanssa työskenneltäessä koostuu monista tekijöistä, joita esittelen seuraavissa asiakokonaisuuksissa. Sosiaalialan työn laatua määritellään ylemmältä taholta, kuten laissa ja organisaation toimintaohjeissa. Todellinen työn laatu perhekuntoutuksessa kulminoituu kuitenkin arjessa tehtävään työhön, työntekijöiden ammattitaitoon ja motivaatioon tehdä työtä hyvin.

5.1 Laadun määrittely ja valvonta

Laatu on käsitteenä monimutkainen ja hankala määritellä, etenkin kun kysymyksessä on ihmisauttamistyö. Hitsaajan työn laatua on todella paljon helpompi arvioida kuin perhekuntoutustyötä tekevän ammattilaisen. Hitsaajalla on selkeät laatustandardit, jotka hän voi näyttötyöllä todentaa, sekä fyysinen tuote, jota voidaan arvioida (Teknologiainfo 2013, 3). Kuntoutustyössä lopputulos voi olla monennäköinen, ja silti työskentely on voinut olla ammatillisesti laadukasta.

Laatu on abstrakti käsite, joka on ihmisten kehittämä. Riittävä laatu eri yhteyksissä vaihtelee sen mukaan, mitä on sovittu. Yhteiset arvot ja normit luovat puitteet laadukkaalle työlle. Lisäksi mahdollisuudet ja resurssit vaikuttavat työn riittävän laadun määrittämiseen ja työn tekemiseen. (NCBI.) Henkilöstön määrä ja ammattitaito ovat olennaisia resursseja sosiaali- ja terveysalalla. Mikäli työntekijöitä on tilanteeseen nähden liian vähän, mahdollisuus tehdä työtä riittävän hyvin heikkenee.

Ylinnä perhekuntoutuksen toteuttamista määrittää laki. Kuten sosiaalihuoltolaissa määritetään, laitospalvelua tarjottaessa henkilölle, tässä tapauksessa perheelle, on järjestettävä kuntoutus yksilöllisten tarpeiden mukaan. Perheelle on pyrittävä tarjoamaan laitoksessa virikkeellinen elinympäristö, joka on kodinomainen ja turvallinen. Kuntoutuslaitoksessa on oltava mahdollisuus yksityisyyteen ja olosuhteiden tulee edistää toimintakykyä ja kuntoutumista. (Sosiaalihuoltolaki 3 luku 22§.)

Sosiaalihuollon toimintayksikön tulee laatia omavalvontasuunnitelma laadun varmistamiseksi, jonka toteutumista tulee valvoa säännöllisesti. Sosiaalihuoltolaki määrittää sosiaalihuollon henkilöstön, vastaavien ja ammatinharjoittajien toimintaa työkentällä siten, että kaikilla työntekijöillä on vastuu sosiaalipalvelujen laadukkaasta toteuttamisesta. Työntekijät ovat myös ilmoitusvelvollisia epäkohdista asiakkaan sosiaalityön toteuttamisessa vastuuhenkilölle, jonka on ilmoitettava asiasta kunnan sosiaalihuollon johtavalle viranhaltijalle. Näin laki velvoittaa myös perhekuntoutusyksikön työntekijöitä työn omavalvontaan ja laadun tarkkailuun. (Sosiaalihuoltolaki 5 luku 47§ 48§)

Asetettujen lakien toteutumista sosiaali- ja terveysalalla valvoo Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira. Yksityisen perhekuntoutusyksikön aloittaessa toimintaa, on lupa toiminnan aloittamiseen haettava Valviralta. Yrittäjän on esimerkiksi kyettävä todentamaan, että tilat ja yksikössä alkava perhekuntoutustyö täyttää lainmukaiset määräykset ja laadulliset vaatimukset, ja että yksikössä työskentelee riittävä määrä alan koulutuksen hankkinutta henkilökuntaa. (Valvira 2015.)

5.2 Yrityksen kulttuuri, työyhteisö ja johtaminen

Kokemus työpaikasta vaikuttaa muun muassa työntekijän motivaatioon, stressin hallintaan ja sitoutumiseen. Tyytyväinen työntekijä on innostunut työstään ja hän pysyy myös terveempänä ja työkykyisenä paremmin kuin tyytymätön verrokkinsa. Sosiaalialan palveluiden laatu kärsii, mikäli työntekijät eivät ole työkykyisiä ja motivoituneita työhönsä. Hyvän ja työntekijää tukevan työpaikan piirteitä ovat muun muassa yhteiset arvot ja luottamus, hyvä ilmapiiri ja yhteishenki, vaikutusmahdollisuudet, selkeät tavoitteet sekä kannustava palkkaus. (STM 2009, 45-46.)

Parhaimmillaan työyhteisö on työntekijälle tärkeä voimavarojen lähde. Tukeva työyhteisö hyväksyy joukkoonsa erilaiset ihmiset ja arvostaa heitä työntekijöinä. On tärkeää huolehtia työyhteisön ilmapiiristä ja vuorovaikutuksesta, jotta työhyvinvointi ei kärsi. Mikäli jokin aiheuttaa hankaluutta ihmisten välisiin suhteisiin, on asia hyvä ottaa esille ripeästi ja kuulla kaikkia asianosaisia. (Suomen Mielenterveysseura.) Mutkattomasti yhdessä toimiva työryhmä on edellytys monessa työssä ja ehdottoman tärkeää perhekuntoutustyön hyvälle toteuttamiselle.

Työhyvinvoinnista huolehtiminen on tärkeä osa esimiestyötä. Tällaista työtä on muun muassa turvallisen työympäristön edellytysten luominen, työn ja muun elämän yhteensovittamisen tukeminen ja henkilöstön riittävydestä huolehtiminen. Työntekijöiden osaamisesta huolehtiminen on tärkeää paitsi työhyvinvoinnin näkökulmasta, mutta myös työn laadun kannalta. Työn tekemiseen vaadittava ajanmukainen, ammatillinen koulutus sekä hyödylliset lisäkoulutukset ovat hyviä työkaluja sosiaalialan kuntouttavaan työhön. Ei pidä unohtaa myöskään työhön pehdyttämistä, mikä vähentää työn kuormitusta, vahvistaa osaamista ja työn laatua. (STM 2009, 48-49.)

Työterveyslaitoksen Krista Pahkinin mukaan hyvä johtaminen tiivistyy seuraavasti; esimies kysyy, kuuntelee ja kannustaa työntekijöitä. Esimiehen tärkeä tehtävä on luoda avoin keskustelukulttuuri työpaikalle. Näin luodaan mahdollisuudet toiminnan kehittymiselle. Pahkinin mukaan hyvä johtaminen näkyy esimerkiksi siten, että työntekijät voivat tuoda esiin myös epäonnistumisia tai toimimattomiksi havaitsemiaan käytäntöjä. Hyvin johdetussa työyhteisössä vallitsee luottamus ja ihmiset tekevät yhdessä töitä yhteisesti sovittujen tavoitteiden eteen. (Työpiste 29.8.2017.) Tällaista toimintaa kutsutaan myös laadunhallinnaksi; työtä suunnitellaan, arvioidaan ja kehitetään, jotta asetetut laadutavoitteet voidaan saavuttaa. (THL 2019.)

5.3 Työntekijä laadun mahdollistajana

Ihmisen hyvinvointi on vahvasti yhteydessä työn laatuun. Ihmisen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ollessa hyvä ja vakaa, myös työn laatu on hyvää. Toisaalta voinnin ollessa heikko, myös työpanos kärsii. Ihmisten kokemusten mukaan työn palkitsevuus on tärkeää työssäjaksamisen kannalta. Mikäli työntekijä kokee, että hän ei saa työpanokselleen riittävästi positiivista vastinetta, hän saattaa turhautua ja hänen motivaationsa laskee. Lisäksi lisääntynyt stressi, joka voi johtua monista eri tekijöistä, heikentää niin ikään työpanosta ja sitä kautta työn laatua. (European Journal of Public Health 2007.)

Työmotivaatio vaikuttaa laajasti työyhteisössä; se vaikuttaa tehokkuuteen, palvelun laatuun ja työntekijän ja koko tiimin hyvinvointiin. Motivoitunut työntekijä on innostunut työstään.

Tämä innostus ja halu tehdä työtä syntyy ihmisessä itsessään. Esimiesten kannattaakin huomioida vastualueita jakaessaan työntekijöiden vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet. Positiivisella vireellä tehty työ on laadukasta, ja mikä parasta, innostus usein tarttuu myös työtovereihin. Työntekijälle motivaation kannalta olennaisia vaikuttimia ovat oman työn merkityksellisyys itselle, varmuus omasta suoriutumisesta ja pätevyyden tunne työssä. Lisäksi mahdollisuus tehdä työtä monella eri tavalla lisää kiinnostusta työhön, koska tällöin työntekijän on mahdollista käyttää omia vahvuuksiaan ja joskus myös luovuutta. Oma, oikealta tuntuva ala motivoi yleensä työntekijää. (Sinokki 2016, 11, 13.)

Perhekuntoutustyössä työntekijän tapa olla aidosti tilanteissa vaikuttaa merkittävästi työn laatuun ja tuloksellisuuteen. Työntekijän suhtautuminen kuntoutuviin ihmisiin on olennaista. Perhekuntoutuksessa hyviin tuloksiin yltäneiden perheiden työntekijät ovat vanhempien kokemuksen mukaan aidosti kiinnostuneita perheestä, he ovat motivoituneita ja heillä on taito keskustella asiakkaan kanssa tasa-arvoisesti. Kuntoutuksella pystytään todennäköisemmin saavuttamaan sovittuja tavoitteita, kun asiakkaan ja työntekijän suhde on luottamuksellinen ja asiakas saa työntekijältä positiivista palautetta. (Simola 2018, 53 - 54.)

5.4 Laadukas perhekuntoutustyö

Laadukkaan perhekuntoutuksen toteuttaminen edellyttää lapsilähtöistä työskentelyä, joka perustuu lapsen etuun ja näkökulmaan. Tästä syystä lapsen on oltava toiminnan keskiössä ja häntä on kuultava tarkoin. Ammattitaitoiset työntekijät havainnoivat perhettä kokonaisuutena, tekevät havainnoista johtopäätöksiä sekä hahmottavat tuen tarpeita perheessä. Lapsen kasvuympäristön tulee tukea hänen kasvua ja kehitystään. (Matra 2008, 89.) Lapsikeskeinen suojeleminen ja koko perheen kuntoutus ovat THL:n mukaan olennaisimpia lastensuojelun perhetyön ja perhekuntoutuksen työsäilyttäjiä. Lapsikeskeisessä työskentelyssä keskitytään perheen haasteisiin lapsen kertomien kokemusten kautta. Näin vanhempia voidaan tukea muutostyössä lapsen kokemuksiin perustuen. Tämä motivoi vanhempia, koska oma lapsi on toiminut ikään kuin äänitorvena ja aloitteentekijänä. (Alatalo 2017, 10.)

Onnistunut perhetyö vaatii usein monialaista yhteistyötä kuntouttamiseen osallistuvien eri ammattilaisten ja perhetyöntekijöiden kesken. Perhekuntoutusyksikön moniammatillinen henkilöstö edesauttaa kykyä vastata perheiden kokonaisvaltaiseen tuen tarpeeseen. Palveluntuottajat pyrkivät vahvistamaan ammatillista osaamista yksiköissään tukemalla henkilöstöä kouluttautumisessa ja hankkimaan esimerkiksi terapeuttista osaamista. (Alatalo 2017, 21.) Moniammatillisuus onkin perheiden kanssa työskenneltäessä jo selkeä vaatimus. Perheiden tilanteet ovat niin haasteellisia ja moniongelmaisia, että tilanteita on pohdittava monesta eri näkökulmasta, jotta perhe saa riittävän ja oikeanlaisen tuen. (Rönkkö 2010, 288.)

Moniammatillisuus on paitsi asiakkaan etu, mutta myös hyvin hyödyllistä yritykselle. Se tuo työhön monipuolista ymmärrystä ja lisää tuloksellista ongelmanratkaisua. Innovatiivisuus lisääntyy, kun erilaisilla koulutustaustoilla olevat ihmiset pohtivat yhdessä perheen tilannetta. Moniammatillista työskentelyä hyödyntämällä saadaan yrityksen resurssit tehokkaaseen käyttöön ja nostetaan samalla työn laatua. Tämä työskentely kuitenkin vaatii erilaisten käsitysten hyväksymistä ja kärsivällisyyttä keskustelutilanteissa, jotta yhteinen näkemys on mahdollista muodostaa. Moniammatillisen työskentelyn onnistuminen edellyttää siis joustavuutta ja ymmärrystä. (Rönkkö 2010, 288.)

Perhekuntoutustyön laatua voidaan ylläpitää ja lisätä refleктоimalla. Reflektio tarkoittaa muun muassa asioiden jakamista, palautteen antamista, uusien näkökulmien esille tuomista ja voimaannuttamista. Työntekijä ei voi tietää, mikä on kuntoutuvalle perheelle parasta sillä hetkellä. Tilanteessa onkin hyvä olla reilusti tietämätön ja pohtia asioita yhdessä perheen kanssa. Näin voidaan saada hyvä kontakti perheeseen ja ymmärtää toisen tarpeita. Työntekijöiden on hyvä reflektoida myös keskenään omia ja muiden ajatuksia kyseenalaistamalla. Tämä täytyy tehdä avoimesti keskustellen, jotta ilmapiiri pysyy positiivisena eikä ajatusten ääneen puhuminen tunnu virheiden etsimiseltä. Näin voidaan löytää uusia, parempia toimintamalleja. Työntekijän kannattaa käydä läpi omaa työskentelyään joko itsekseen tai kollegan kanssa. Työryhmän palaverit ovat niin ikään hyviä paikkoja reflektoinnille. Avointa pohdintaa on järkevää hyödyntää perheen tilanteen selvittelyssä. Tämä vahvistaa itsetunte-
musta, lisää yhteisöllisyyttä sekä tuottaa luovia ratkaisuja ja laadukkaampaa palvelua. (Rönkkö 2010, 284-285.)

6 Tutkimuksellinen työ

Tämä tutkielma on laadullinen (kvalitatiivinen) tutkimus. Tutkielman tilauksen mukaisesti olen hankkinut tietoa ja näkökulmia tutkimusaiheeseeni haastattelemalla sosiaalialan ammattilaisia, jotka työskentelevät jollain tavoin perhekuntoutuksen parissa. Alalla työskentelevät pystyivät vastaamaan kysymyksiini peilaten niitä omaan työhönsä ja omia havaintojaan hyödyntäen. Näin olen saanut arvokasta tietoa tutkielmaani varten suoraan työkentältä. Laadullista tutkimusta hyödyntämällä olen pyrkinyt tuomaan esille merkityksiä monipuolisesti eri näkökulmista sekä ymmärtämään laitosperhekuntoutustyötä syvemmin (Kananen 2014, 22-23).

6.1 Tutkimuskysymys ja tutkielman tavoite

Aihepiiri tutkielmaani oli nopeasti selvillä, aiheen rajaaminen tarkasti vei puolestaan hieman enemmän aikaa. Halusimme työn tilaajan kanssa keskittyä tutkielmassa nimenomaan ympäri-vuorokautisen perhekuntoutustyön laatuun ja sen toteuttamiseen arkitasolla. Toisin sanoen, kun työtä tehdään hyvin, mistä hyvin tehty työ muodostuu? Halusimme selvittää, miten alan ammattilaiset asian mieltävät ja mitä asioita he haluavat nostaa esille työn laatuun vaikuttavina tekijöinä. Tutkimuskysymys kiteytyi lopulta muotoon: Mistä tekijöistä laadukas laitosperhekuntoutustyö käytännössä koostuu?

Opinnäytetyöni tavoitteena oli selvittää haastattelujen avulla, mitä asioita sosiaalialan ammattilaiset pitävät tärkeinä laadukkaan laitosperhekuntoutuksen toteuttamisessa. Tavoitteena oli tuoda tutkielman välityksellä näkyviin ennen kaikkea laadukkaan perhekuntoutustyön kannalta olennaisia asioita ja teemoja, joita työntekijät ovat käytännön työn kautta havainneet. Tämän lisäksi tarkoituksena oli kartoittaa perhekuntoutuksessa käytettyjä hyödyllisiä työmenetelmiä. Hankittu tieto oli määrä koota sosionomin opinnäytetyöksi. Opinnäytetyö on kompakti kokonaisuus, josta tieto on helposti haettavissa ja käytettävissä ammatillisiin tarkoituksiin.

6.2 Haastateltavat ja aineiston kerääminen

Lähdin hakemaan vastauksia tutkimuskysymykseeni työkentältä keskittyen kahteen haastattelukysymykseen: Mistä elementeistä koostuu laadukas perhekuntoutustyö yksikössänne? ja Minkälaiset työmenetelmät koette hyödyllisiksi perhekuntoutustyössä? Jälkimmäinen haastattelukysymys oli mukana ikään kuin kiinnostavana lisäkysymyksenä. Havaitsin kuitenkin, että sen esittäminen syvensi saamaani tietoa ja toi tutkielmalleni myös lisäarvoa.

Sovimme työn tilaajan kanssa, että teen haastattelun Hämeenlinnan sosiaalitoimessa ja kartoitan heidän näkemyksiään laitosperhekuntoutuksesta. Hämeenlinnan sosiaalitoimessa selvitettiin sisäisesti, ketkä olisivat sopivia henkilöitä vastaamaan perhekuntoutukseen liittyviin kysymyksiin. Haastattelutilaisuuteen valikoitui lopulta kaksi ammattilaista; erityissuunnittelija ja johtava sosiaalityöntekijä. Erityissuunnittelijana työskentelevällä henkilöllä on pitkä työkokemus sosiaalialan työkentältä sisältäen muun muassa lastensuojelutyötä, kriisityötä ja kuntouttavaa työtä erilaisissa toimintayksiköissä. Hän on perehtynyt muun muassa palveluiden kilpailutukseen ja näin ollen tietämys erilaisista sosiaalialan palveluista on laaja. Sosiaalityöntekijä puolestaan työskentelee erilaisten tahojen kanssa yhteistyössä. Työ sisältää muun muassa perheiden tuen tarpeiden kartoittamista yhdessä ammatillisten yhteistyökumppaneiden ja perheiden kanssa. Työnkuvaan kuuluu myös sopivien kuntoutuspaikkojen hakeminen perheille, mikäli perhekuntoutukseen sopivana tukimuotona päädytään.

Haastattelu Hämeenlinnan sosiaalitoimessa oli hyvin syvälinen, ja antoi perhekuntoutuksen toteuttamisesta hyvän kuvan. En ollut paneutunut vielä perhekuntoutuksen teoriaan mennessäni tähän haastattelutilaisuuteen, vaan menin paikan päälle tarkoituksellisesti avoimin ja tyhjin mielin. Tarkoitukseni oli, että minulla ei ole valmiina hankittua tietoa laitosperekuntoutuksen erityispiirteistä ja toimintatavoista. Tällaisessa tilanteessa on helpompi kysyä erilaisia aiheeseen liittyviä kysymyksiä, kun ajatukset eivät ole vielä urautuneet mihinkään teorialähtöiseen muottiin. Olin kuitenkin perhekuntoutuksesta jonkin verran perillä perhetyön opintojeni ansiosta. Tämä auttoi minua havainnoimaan olennaisia asioita haastattelutilanteissa. (Metodix 2019.)

Tähän haastatteluun minulla oli pidempi kysymysvalikoima, koska alkuperäinen ajatus oli kerätä aineisto pelkästään tämän haastattelun perusteella. Valikoimaan kuitenkin sisältyi samat kaksi kysymystä, jotka esitin myöhemmin tekemissäni puhelinhaastatteluissa. Kaikenkaikkiaan olin tähän haastatteluun oikein tyytyväinen, sillä sain tästä noin tunnin kestäneestä tilaisuudesta paljon irti. Haastattelemani henkilöt ovat vahvoja sosiaalialan ammattilaisia, mikä lisää aineiston luotettavuutta.

Kaksi haastateltavaa on kuitenkin määränä niukka, ja lisäksi näkemys olisi saattanut jäädä yksipuoliseksi. Keskustelin aiheesta ohjaajieni kanssa ja päädyin tekemään viisi lisähaastattelua perhekuntoutusyksiköihin. Hain perhekuntoutusyksiköiden tiedot netistä ja haastattelut tein puhelimitse. Neljä yksiköistä on yksityisiä yrityksiä, joilla on monta kuntoutusyksikköä Suomessa. Yksi valitsemani perhekuntoutusyksikkö on kunnallinen kuntoutuspaikka, johon olen käynyt tutustumassa opintojeni aikana. Halusin tehdä sinne puhelinhaastattelun, sillä minulle oli jäänyt yksiköstä ja sen työntekijöistä ammatillisesti positiivinen mielikuva.

Haastattelemani henkilöt tietävät perhekuntoutuksen toteuttamisesta paljon työkokemuksensa ja vahvan osaamisensa kautta. He olivat sopivia haastateltaviksi tähän tutkielmaan, koska he tekevät töitä perhekuntoutuksen parissa jollain tavoin, joko käytännön kuntoutustyötä yksikössä tai sosiaalityötä perheen kanssa. Heillä oli runsaasti tietoa perhekuntoutustyön toteuttamisesta. Haastateltavien erilainen asema suhteessa perhekuntoutustyöhön tuo tutkielmaan erilaisia näkökulmia. Haastatelluista kaksi on palvelunhankkijan asemassa (sosiaalitoimi) ja viisi palveluntuottajan asemassa (kuntoutusyksikkö). (Tuomi & Sarajärvi 2018, 98.)

Tein sellaisen linjauksen, että valitsin haastateltaviksi suurimpia ja tunnetuimpia toimijoita perhekuntoutuskentältä. Heillä on useita toimipisteitä Suomessa sekä eniten näkyvyyttä verkkosivustoilla. Harkintaa haastateltavien valinnassa käytin muun muassa siten, että haastatelin työntekijöitä, jotka olivat vähintään vastaavan ohjaajan asemassa (Tuomi 2018, 99). Koen,

että haastattelutilanne on antoisampi, kun ilmapiiri on hyväksyvä ja avoin. Tämän vuoksi vaihdoin yhden haastateltavan toiseen. Kaikki haastateltavat ovat antaneet suullisesti luvan käyttää haastattelumateriaaliaan tässä opinnäytetyössä.

Puhelimitse haastattelin Pelastakaa Lapset ry:n perhekuntoutusyksikkö Onnelan johtajaa Oulusta. Perhekuntoutusyksikkö Onnelassa on tilaa neljälle kuntoutuvalle perheelle ja henkilökuntaa seitsemän henkilöä erilaisilla perhekuntoutustyöhön soveltuvilla koulutuksilla. Perhekuntoutuksen kesto on kolmesta yhdeksään kuukautta. Onnelan kautta saa myös lyhytaikaista, kriisitilanteisiin kohdennettua perhekuntoutusta. (Pelastakaa Lapset ry 2019.)

SOS-lapsikylästä haastattelin lapsikylän johtajaa Jyväskylästä. SOS-lapsikylässä koko perhe sijoitetaan ympärivuorokautiseen perhekuntoutusyksikköön perhekuntoutusjakson ajaksi. Tämä on mahdollinen ja paljon käytetty toimintamalli myös muissa yksiköissä, joihin olin yhteydessä. Kuntoutuville perheillä on käytössä neljä asuntoa, joissa vanhemmat asuvat lapsineen kuntoutusjakson ajan. Perheterapeuttista perhekuntoutusta käytetään myös perheiden jälleenyhdistämisprosessissa. SOS-lapsikylä on kehittänyt tähän oman kuntoutumista tukevan mallin. (SOS-lapsikylä 2019.)

Haastattelin myös Niittypolku -perhekuntoutusyksikön lähiesimiestä Nummelasta. Perhekuntoutusyksikkö toimii Vihdin Nummelassa. Heilä on käytössään asiakasperheille kaksi tilavaa asuntoa sekä pieni tukiasunto vauvaperheitä silmälläpitäen. Niittypolku toteuttaa myös avoperhekuntoutusta perheiden kotona. (Arjessa 2019.)

Kotoraitti -nimisestä sosiaalialan yrityksestä olin yhteydessä yksikön vastaavaan ohjaajaan Seinäjoella. Kotoraitti on keskittynyt nimenomaan perhekuntoutustyöhön ja tekee kuntoutustyötä laaja-alaisesti. Kotoraitin verkkosivulla kerrotaan, että heillä on käytössään kymmeniä erilaisia työmenetelmiä perheen tavoitteiden saavuttamiseksi. Heillä on niin ikään tarjolla myös kotiin tehtävää perhekuntoutustyötä. (Kotoraitti 2019.)

Muista haastatelluista toimijoista Hollolan Viisikon yksikkö poikkeaa siten, että Viisikon perhekuntoutusyksikkö on kunnallinen Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän palvelu, muiden haastateltujen ollessa yksityisiä, säätiö- tai yhdistyspohjaisia toimijoita. Haastattelin puhelimitse Viisikon vastaavaa ohjaajaa. Hyvinvointiyhtymä tarjoaa perhekuntoutusta niin ympärivuorokautisena laitospohjaisena kuin avokuntoutuksenakin. Viisikon perhekuntoutustyöhön sisältyy myös kotona tehtävää työtä. Perheet ohjautuvat Viisikkoon joko lastensuojelun sosiaalityön tai ehkäisevän perhetyön kautta. Jälkimmäistä kautta tulleilla ei ole lastensuojelun asiakkuutta. (Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä 2015.)

Aineistoa keräsin kahdella eri tavalla. Sosiaalitoimessa tekemäni haastattelun tallensin sanekoneella ja litteroin sen myöhemmin tekstinkäsittelyohjelmalla. Puhelimitse tekemieni haastattelujen vastaukset kirjasin ylös kynä-paperi -menetelmällä. Tällöin tallentamisen tarkkuus hieman kärsi, sillä en kyennyt tallentamaan vastauksia 100% tarkkuudella. Kirjasin vastaukset ylös pikakirjoituksella ja tukisanoilla. Muutin kuitenkin myös puhelinhaastattelut tekstitiedostoiksi, vaikka sanasta sanaan kirjaaminen ei onnistunutkaan. Yksi haastateltava antoi vastaukset sähköpostitse kirjallisena.

6.3 Aineiston analyysi

Saamani haastatteluvastaukset olivat hyvin vaihtelevia. Vastaustyyliä oli monia, mikä on luonnollista ihmisten yksilöllisyyden huomioon ottaen. Osa vastauksista oli rönsyileviä ja runsaita, osa taas suoraviivaisia ja lyhyempiä. Sain kuitenkin hyviä kuvauksia perhekuntoutustyöstä ja sen laatuun vaikuttavista tekijöistä.

Luin kirjalliseen muotoon muuttamiani haastatteluita läpi useaan otteeseen alleviivaten sieltä tutkimuskysymyksen kannalta olennaisia asioita. Tämän jälkeen käytin hyödyksi miellekarttaa, johon kirjasin jokaisen haastateltavan näkemykset tietyille alueille. Miellekartta auttoi visuaalisena työkaluna hahmottamaan samankaltaisuuksia, ryhmittelemään asioita ja tuomaan esille muita, tutkimuksellisesti tärkeitä huomioita. Tämä toimintatapa auttoi myös selkeyttämään materiaalia ja tuomaan esiin tutkielman kannalta oleelliset asiat sekä karsimaan epäolennaisia. Erottelin aineistosta tutkimuskysymyksen kannalta tärkeät asiat ja keskityin niihin. Käytin miellekarttaa aineiston lajittelussa siten, että sijoitin vahvemmin laatuun liittyvät asiat laatu -sektoriin ja menetelmiin kuuluvat asiat menetelmä -sektoriin. Haastattelumateriaalissa näistä asioista puhuttiin limittäin ja laadusta kysyttäessä haastateltava saattoi luetella erilaisia menetelmiä. Tästä syystä aineisto tuli käydä tarkkaan läpi ja lokeroida vastaukset.

Kävin läpi haastattelumateriaalia etsien tiettyjä teemoja, hakien yhtäläisyyksiä ja asioita, joita haastateltavat korostivat. Haastateltavien yhteisistä näkemyksistä muodostui yleistyksiä, kuten ”vahva ammattitaito on laadukkaan laitosperekuntoutustyön edellytys”. (Tuomi 2018, 107.) Aineistoa tutkiessani nostin sieltä esiin myös tarkkanäköisiä kuvauksia, joita haastateltavat pitivät tärkeinä ja korostivat puheenvuorossaan. Joitain tällaisia kuvauksia kirjasin tutkielmaani suorina lainauksina.

7 Tulokset

Tässä osiossa esittelen keräämästäni aineistosta tekemiäni tuloksia ja havaintoja. Tutkielman tuloksiksi päätyivät haastattelumateriaalissa vahvasti esillä olevat perhekuntoutustyön laatuun vaikuttavat tekijät. Tuloksiksi ovat valikoituneet ne asiat ja teemat, jotka toistuivat haastateltavien vastauksissa. Näin ollen eri toimintayksiköissä ja eri työryhmissä pidetään samoja tai samankaltaisia asioita tärkeinä laadukkaan perhekuntoutustyön kannalta. Toisaalta tuloksiin on nostettu myös yksittäisen haastateltavan lausumaa, jos huomio on hyvä ja asia on työn laadun kannalta perusteltavissa.

7.1 Ammattitaitoiset työntekijät ja moniammatillinen tiimi

”Laadukas perhekuntoutus koostuu moniammatillisesta, kokeneesta työryhmästä.”

Tästä SOS-lapsikylän johtajan toteamasta voi päätellä, että perhekuntoutustyö on erittäin vaativaa työtä, jossa hyvä koulutuksen lisäksi pitkästä työkokemuksesta on merkittävää hyötyä. Laadusta puhuttaessa perhekuntoutusyksikön työntekijöiden ammattitaito ja moniammatillisuus tulivat haastatteluissa vahvimmin esille. Nämä tekijät koettiin siis vaikuttavimmiksi asioiksi laadukkaaseen työhön liittyen.

Koulutus perhekuntoutuskeskuksessa työskenneltäessä voi olla monenlainen. Perhekuntoutuskeskus Viisikon vastaava ohjaaja kertoi, että heillä työskentelee muun muassa perheterapeutti, psykologi, kätilö ja sosionomeja. Haastateltavan mukaan tällainen moniammatillisuus tuo käsiteltäviin asioihin eri näkemyksiä ja sitä kautta laatua työn tekemiseen. Lisäksi täydennys- ja lisäkoulutuksia on käytävä työn ohessa ammattitaidon pysymiseksi ajan tasalla.

Hämeenlinnan kaupungin johtava sosiaalityöntekijä nimesi yhdeksi laadukkaan perhekuntoutuksen elementiksi jatkuvan koulutuksen:

”Paikka, jossa työntekijöitä koulutetaan jatkuvasti, et se ammattitaito pysy niinku laadukkaana”.

Työyhteisössä voidaan esimerkiksi havaita, että yksiköstä puuttuu mielenterveysosaamista, tai että tieto on vanhentunutta, jolloin koulutusta kyseiseen osa-alueeseen lähdetään hakemaan esimiesten tuella. Muuttuva maailma ja yhteiskunta tuottaa uudenlaisia ilmiöitä, joten ihmisläheistä työtä tekevien tulee pysyä ajan hermolla. Erytysuunnittelija Hämeenlinnan sosiaali-

toimesta puolestaan otti esille, että peruskoulutusten lisäksi työntekijöillä on usein koulutuksella hankittua erityisosaamista, jonka perusteella kuntoutusyksikkö voi profiloitua johonkin tiettyyn asiakasryhmään, esimerkiksi vauvaperheet tai päihdeperheet.

Lähiesimies Arjessa -ketjun perhekuntoutusyksiköstä kertoi moniammatillisuuden mahdollistavan asiakkaiden tukemisen useista eri näkökulmista. Tällainen työskentely on haastateltavan mukaan välttämätöntä, jotta perheitä pystytään tukemaan kokonaisvaltaisesti. Kuntoutustyötä tehdäänkin vanhemmuuden, aikuisuuden, lapsen ja perheen näkökulmasta. Haastateltu korosti, että vaikka asiakkaita tuetaan vanhemmuudessa, on olennaista kohdata heidät myös aikuisina ihmisinä. Työskentelyn näkökulmia voi olla myös muita kuin nämä edellä mainitut. Perhekuntoutusyksiköt ovat profiloituneet eri tavoin erityisosaamisensa kautta, ja esimerkiksi voi mainita vaikkapa päihdeperhekuntoutuksen ja varhaiseen vuorovaikutukseen keskittyneen perhekuntoutuksen (Ylätaalo 2018). Perheiden oma problematiikka tuo eittämättä työskentelyyn erityisiä näkökulmia.

Haastateltavat korostivat työryhmää erityisesti ammatillisen osaamisen kautta, mikä on toki olennaista. Ilokseni huomasin, että yksi haastateltava otti esille työryhmän yhteishengen merkityksen työn tekemiselle. Tämä työntekijä kertoi, että tiimihenki työyhteisössä on todella tärkeä asia työn laadukkaan tekemisen kannalta. Kuntoutuva perhe vaistoaa, jos tiimissä on ristiriitoja. Työryhmän kyky yhteistyöhön on tärkeää; työntekijöiden täytyy pystyä toimimaan yhteisenä rintamana kuntoutusyksikössä, jotta työskentely perheiden kanssa on mahdollisimman mutkatonta.

7.2 Motivaatio, osallisuus ja oikea-aikaisuus

Motivaatio vaikuttaa työn laatuun molemmista suunnista katsottuna. Onnistumiseen vaaditaan niin kuntoutujien kuin työntekijöidenkin oikeanlainen asenne. Perheiden motivaatio ja asiakkaiden aktiivisuus nousivat tärkeiksi teemoiksi perhekuntoutuksen onnistumisesta puhuttaessa. Haastateltu lähiesimies Arjessa -yrityksestä totesi, että perheen oma aktiivisuus vaikuttaa kuntoutustoiminnan sisältöön, joten perheen motivaatio on tärkeää. Motivoituneen perheen kanssa voi yhdessä suunnitella ja kehittää kuntoutusjaksoa heille sopivaksi. Yhdessä suunnittelu ja tekeminen myös lisää osallisuutta, tuo positiivisia kokemuksia ja lisää motivaatiota. Tämä kannustaa edelleen kuntoutumisessa.

”Perhekuntoutus ei kannu, jos niinku pakotetaan sinne.”

Näin totesi haastattelemani sosiaalityöntekijä ja tiivistä asiakkaan motivaation vaikutuksen perhekuntoutustyön laadukkaaseen tekemiseen ja tuloksellisuuteen. On tärkeää kuulla perhettä aiheesta; ovatko he valmiita tekemään henkilökohtaista muutostyötä? Onko perhe valmis sitoutumaan perhekuntoutukseen, joka on hyvin intensiivinen jakso? Ympäri vuorokautinen perhekuntoutus vaatii perheeltä myös melkoista sietokykyä, kun heidän perhe-elämäänsä puututaan. Näitä asioita tulee käydä perheen kanssa läpi etukäteen, jotta he tietävät tarkalleen mistä on kysymys ja voivat miettiä, pystyvätkö ottamaan haasteen vastaan. Lisäksi tulee aina pohtia, onko perhe ja sen jäsenet riittävän hyvässä kunnossa, että he pystyvät toimimaan kuntoutustyksikössä. Perhekuntoutuksen tulee olla oikea-aikaista. Näin ollen esimerkiksi päih-teiden käyttö pitää olla hallinnassa ennen kuntoutukseen tulemistä.

”Työntekijät, jotka on motivoituneita ja halukkaita ja kiinnostuneita tekemään perhekuntoutusta”

Tähän sosiaalityöntekijän lausumaan kiteytyy, että työntekijöiden halu tehdä perhekuntoutustyötä on vähintäänkin yhtä tärkeää, kuin asiakkaiden motivaatio. Työn laatua voidaan myös parantaa lisäämällä työntekijöiden motivaatiota. Vastaava ohjaaja Viisikosta kertoi, että työntekijöiden omat vahvuudet on otettu heillä käyttöön. Työntekijöiden motivaatioon vaikuttaa merkittävästi, kun he voivat hyödyntää omia kiinnostuksen kohteita ja erikoisosaaamista työssään, esimerkiksi menetelmien kautta. Tämä vahvistaa työn laatua.

Vastauksissa keskityttiin enimmäkseen perheen kokonaisvaltaiseen auttamiseen, mutta myös lapsen näkökulmasta työskentely oli esillä. Painotus oli kuitenkin perheessä kokonaisuutena ja työskentelyssä eri näkökulmista kunkin perheenjäsenen kanssa. Lapsen kanssa työskentely ja lapsen osallisuus ei korostunut vastauksissa, mutta tuli kuitenkin jossain määrin puheenvuoroissa esiin.

7.3 Selkeät rakenteet, tavoitteet ja toimintatapa yksikössä

Haastateltavat toivat olennaisena asiana esille perhekuntoutuksen selkeää rakennetta. Erityisesti tämän teeman alla oli puhetta arjesta ja arkistruktuurista. Ruokailut rytmittävät arkean siten, että yhteisille aterioille on pysyvät kellonajat, jotka toistuvat päivittäin samalla tavalla. Tämä tuo päivään rungon, jonka mukaan toimitaan ja suunnitellaan muut toiminnot, kuten pyykinpesut ja ulkoilut. Perheessä, jossa on pieni lapsi tai lapsia, päivän toiminnot ohjautuvat lapsen tarpeiden mukaisesti. Haastateltavat perhekuntoutusyksiköissä toivat esille arkityöskentelyä, joka tarkoittaa perheen kanssa yhdessä tekemistä, perheen tukemista ja auttamista yhdessä ja erikseen. Kuntoutustyötä tehdään arjen siis lomassa. Arkityöskentelyn lomassa työntekijät tekevät myös paljon havainnointityötä ja pystyvät kartoittamaan, missä

asioissa perhe on vahvoilla ja missä puolestaan tarvitsevat tukea ja ohjausta. Perhe voi tarvita ohjausta esimerkiksi vuorovaikutuksen kehittämisessä tai vaikkapa kodinhoidollisissa tehtävissä.

Perhekuntoutusyksiköiden työntekijöiden mukaan toiminnan selkeää rakennetta edesauttaa, kun toiminta on suunnitelmallista. Seuraavan viikon toiminta voidaan suunnitella etukäteen. Perheen kotiviikot, eli kotiharjoittelu, rytmittää osaltaan perhekuntoutusjaksoa. Perheen kanssa käydään yhdessä läpi tulevat suunnitelmat. Tavoitteet kuntoutuksessa suunnitellaan yhdessä perheen kanssa ja niiden on oltava todella selkeät. Tämän lisäksi ajanjaksot tulee olla selkeästi perheelle määritelty, koska selkeä tieto kuntoutuksesta ja sen kestosta tuo perheelle turvaa ja vakautta.

Erittäin tärkeää on, että perhekuntoutusyksikön työryhmä on täydellisen tietoinen ja samanimielinen toimintatavoista yksikössään. Laadukkaasta perhekuntoutustyöstä kertoo, kun yksikön työntekijät pystyvät suunnittelemaan yhdessä mahdollisimman selkeästi ja tarkasti kuntoutuksen toteuttamista ja perheen tukemisen muotoja. He pohtivat tavoitteita ja pilkkovat tavoitteita pienempiin osakokonaisuuksiin, jotta ne muuttuvat realistisiksi perheelle. Yhdessä pohditaan, miten sosiaalitoimen määrittelemään tarpeeseen voidaan vastata. Niittypolun lähiesimies muistutti, että laadukkaan perhekuntoutustyön täytyy vastata sosiaalitoimesta tehtyyn tilaukseen. Työn täytyy olla tavoitteiden mukaista ja vastata määriteltyyn tarpeeseen. Kuten erityissuunnittelija Hämeenlinnan sosiaalitoimesta totesi seuraavassa:

”Ei riitä, että hommataan kiva talo ja muutetaan sinne asumaan perheen kanssa ja keksitään jotain hauskaa tekemistä.”

7.4 Tiivis yhteistyö, verkostotyö

Haastateltavien vastauksissa nousi esille vahvasti myös yhteistyön ja verkostotyön teemat. Erityisesti vastauksissa käsiteltiin tiivistä yhteistyötä sosiaalityöntekijän kanssa. Sosiaalityöntekijän tavoitettavuutta pidettiin perhekuntoutusyksiköissä tärkeänä, työn sujumuuteen vaikuttavana asiana. Kun sosiaalityöntekijä on helposti tavoitettavissa, yhteydenpito ja kuntoutustyö helpottuu.

Sosiaalitoimessa puolestaan otettiin esille työntekijöiden rohkeus puhua asioista niin kuin ne ovat. Haastateltu sosiaalityöntekijä pitää tärkeänä, että työntekijät ovat myös rohkeita ja otavat yhteyttä sosiaalitoimeen myös silloin, kun tavoitteet eivät täyty:

”Nyt tää ei oo hyvä tää perhekuntoutus ja tää ei toimi ainakaan meillä”.

Vastaajat toivat esille, että tiivis yhteistyö on tärkeää moneen eri suuntaan. Saumattomasti yhdessä toimiva työryhmä on yksi elementti, jonka sisällä työntekijät ovat keskenään yhteistyössä. Kuntoutuva perhe on puolestaan yhteistyössä työryhmän ja sen jäsenien kanssa. Lisäksi yhteistyössä ollaan kuntoutusyksikön ulkopuolisiin toimijoihin, kuten terveydenhuoltoon, kouluun ja sosiaalitoimeen. Tähän yhteistyöhön liittyy tiedon ajantasaisuus joka suuntaan ja erityisesti kuntoutuvalle perheelle. Työntekijöiden mukaan perheen tulee olla kaiken aikaa tilanteen tasalla kuntoutukseen liittyvistä asioista ja eritoten omasta tilanteestaan. On tärkeää, että perhe ja sen jäsenet tietävät, missä mennään nyt ja mitä on tulossa lähitulevaisuudessa. Tämä tuo perheelle turvaa ja vakautta elämään.

Useat haastatellut perhekuntoutusyksiköistä toivat esiin tiedon ajantasaisuuden ja tiiviin yhteistyön. Haastattelemani sosiaalityöntekijä otti kuitenkin esille tiedon tuottamisen; hänen mukaansa perhekuntoutuspaikan tulisi pystyä tuottamaan vastaavalle sosiaalityöntekijälle mahdollisimman paljon tietoa päätöksen tueksi. Tiedon tuottaminen tässä tapauksessa tarkoittaa kattavaa kirjallista raportointia perheen tilanteesta.

7.5 Ammatilliset menetelmät

Monet vastaajista toivat esille, että hyödyllinen ja vaikuttava ammatillinen menetelmä on sellainen, joka tukee perhettä heidän senhetkisessä tilanteessaan. Menetelmä siis valitaan perheen ja perheenjäsenten tarpeiden mukaan. Menetelmän valintaprosessi ei aina ole helppo, ja joskus täytyy kokeilla erilaisia vaihtoehtoja, ennen kuin oikea löytyy. Viisikon vastaava ohjaaja kuvaili hienosti ohjaajan omaa työkalupakkia, joka sisältää erilaisia työmenetelmiä. Työkalupakista sitten valitaan kullekin perheelle sopivia kuntouttavia menetelmiä. Työntekijän omat vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet vaikuttavat siihen, minkälaisia ammatillisia menetelmiä henkilökohtaisesta pakista löytyy.

Menetelmä valitaan siis perheen problematiikan mukaan siten, että se palvelee asiakasta ja tarvittavaa muutosta. Haastatellut henkilöt Hämeenlinnan sosiaalitoimesta totesivat, että käytettyjen menetelmien ja välineiden kirjo on todella laaja. Sosiaalityöntekijän näkemyksen mukaan perhekuntoutuksessa käytetään paljon videointia varhaisen vuorovaikutuksen tukemisessa. Niin ikään erilaiset tapaamiset ja keskustelut ovat paljon käytetty menetelmä. Tapaamisia on erikseen lapsen kanssa, jolloin saadaan työstettävästä asiasta selkeästi lapsen näkökulma. Lapsen omassa tapaamisessa voidaan kuulla, mitä lapsi tuottaa, kertoo ja tarvitsee. Sosiaalitoimessa tehdyssä haastattelussa tuli esille myös näkökulma, että työmenetelmä voi olla myös tiedon jakamista ja neuvontaa, kuten talous- tai veroneuvontaa. Perheellä voi myös olla tarvetta asioiden selvittelyyn, esimerkiksi erilaisten palveluiden tutkiminen ja selvittely.

Sosiaalityöntekijä antoi erityishuomiota menetelmien osalta vertaisuudelle. Hänen mukaansa vertaisuus on todella tärkeä ja olennainen osa laitosperehkontoutusta, ja sitä kannattaa hyödyntää menetelmänä. Vertaisuutta voi hyödyntää järjestämällä ryhmätapaamisia jollain tietyllä teemalla. Vertaisten kohtaaminen poistaa häpeää, helpottaa vaikeista aiheista avautumista ja herättää vanhemmissa toivoa. Vertaisuus tuli esille myös joidenkin perehkontoutustyöntekijöiden vastauksissa. Muun muassa yksikön johtaja Pelastakaa Lapset ry:ltä toi esille vertaistuen merkityksen ja puhui samassa yhteydessä yhteisöllisestä kuntoutuksesta merkittävänä toimintamallina. Yhteisökokoukset mahdollistavat myös yhteisöllisten taitojen opettamista.

Haastatteluvastauksissa tuli esille monenlaisia työmenetelmiä. Perehkontoutuslaitoksissa käytetään yleisesti stukturoitua viikko-ohjelmaa. Säännöllinen arkirytmii on perusasia, joka toistuu käytäntönä eri laitoksissa. Perehkontoutusmenetelmä oli niin ikään koettu hyödylliseksi. Theraplay-terapiian eli vuorovaikutushoidon avulla hoidetaan vanhemman ja lapsen välistä suhdetta ja autetaan kiintymyssuhteen vahvistumisessa tai korjaantumisessa. Vanhemmuustyöskentelyn avulla lisätään vanhemman mentalisaatiokykyä. Tavoitteellinen GreenCare -toiminta, luontoa, liikuntaa, puutarhatyöskentelyä ja retkiä. Voimauttava valokuvaus. Erilaiset kartat yhteisen työskentelyn tukena ovat myös hyödyllisiä. Ratsastusterapia, eläinavusteinen toiminta, Trappan-menetelmä (väkivaltatyö) sekä erilaisia päihdetyön menetelmiä.

Asiakkaan kunnioittava kohtaaminen ja siihen liittyvät vuorovaikutukselliset taidot tulivat vain osittaisesti esille haastattelumateriaalissa. Pelastakaa Lapset ry:n perehkontoutusyksikön johtaja kuvasi hyvin tätä tärkeää aluetta perehkontoutustyössä. Hänen mukaansa olennaista kohtamisessa on, että asiakas kokee tulleen kuulluksi ja että hän tuntee itsensä tervetulleeksi. Asiakkaasta tulee välittää aidosti. Tämä aito välittäminen tulee näkyä myös päivittäisessä vuorovaikutuksessa. Tärkeää on myös, että työntekijä tekee yhteistyötä asiakkaan kanssa ja tiedostaa toiminnassaan, että työntekijän ei tarvitse olla kaikkietävä. Pulmia selvitellään yhdessä. Haastatellun mukaan työtä tulisi tehdä niin, että asiakas ei koe olevansa arvioinnin kohde.

7.6 Yhteenveto tuloksista

Haastattelujen perusteella laadukkaan perehkontoutuksen toteutumiseen vaikuttaa erityisesti ammattitaitoinen ja moniammatillinen työryhmä. Ammattitaitoinen työntekijä on henkilö, jolla on sosiaali- ja terveystieteiden tutkinto, sekä usein koulutuksella hankittua erityisosaamista. Ammattitaito vahvistuu työkokemuksen myötä, joten joskus ammattitaitoisella saatetaan viitata myös henkilöön, jolla on pitkä työkokemus. Moniammatillinen työryhmä tuo haastateltavien mukaan kuntoutustyöhön erilaisia näkemyksiä, mikä on hyödyllistä perheelle. Perheiden tilanteet ovat usein niin monimutkaisia, että niitä on hyvä tarkastella monelta eri kannalta

kokonaiskuvan muodostamisen kannalta. Näin saadaan myös tarkempi käsitys perheestä ja heidän tuen tarpeistaan.

Haastateltavat pitivät asiakkaiden motivaatiota tärkeänä tekijänä, joka vaikuttaa kuntoutuksen onnistumiseen kaikilta osin. Materiaalista kävi ilmi, että ilman asiakkaan motivaatiota kuntoutuksen laatu ja tehokkuus kärsivät. Toimintaan motivoitunut asiakas saa puolestaan kuntoutuksesta maksimaalisen hyödyn. Lisäksi motivoitunut asiakas voi halutessaan vaikuttaa toimintaan ja olla täten osallinen itseään koskevassa toiminnassa ja sen suunnittelussa. Mainittavaa materiaalisissa oli myös työntekijöiden motivaation ja yleisen asenteen vaikutus työn tekemiseen ja laatuun.

Selkeänä tuloksena tutkielmassani voidaan myös nostaa toiminnan rakenteiden vaikutuksen työn laatuun. Rakenteilla haastateltavat tarkoittivat jäseneltyä toimintaa kuten arjen selkeää rytmiä, tarkoin suunniteltua ja tavoitteellista työskentelyä sekä työryhmän ammatillisesti selkeää linjausta työskentelyyn. Tavoitteet ovat toiminnan keskiössä ja niitä pohditaan yhdessä kuntoutuvan perheen kanssa. Tavoitteita usein myös pilkotaan pienemmiksi, realistisiksi osatavoitteiksi.

Materiaalista kävi ilmi, että tiivis yhteistyö on välttämätöntä perhekuntoutuksen laadukkaassa toteuttamisessa. Yhteistyön on toimittava tällöin saumattomasti joka suuntaan. Työryhmän on oltava yhteennivoutunut ja työntekijöiden on pystyttävä toimimaan yhteinäisenä joukkona. Hyvä, avoin kommunikaatio työryhmässä on äärimmäisen tärkeää. Työntekijät ovat yhteistyössä kuntoutuvien perheiden kanssa ja tekevät töitä samojen tavoitteiden eteen perhettä tukien ja opastaen. Työntekijät ovat yhteydessä myös yksikön ulkopuolisiin toimijoihin. Tällaisia ovat muun muassa lasten koulut ja terveydenhuollon palvelut. Ulkopuolisista toimijoista tärkeimpänä yhteistyökumppanina pidettiin luonnollisesti sosiaalitointa ja perheen sosiaalityöntekijää. Tiivis yhteydenpito sosiaalityöntekijään nostettiin esille tärkeänä osana laadukasta perhekuntoutustyötä.

Haastateltavat olivat yksimielisiä siitä, että ammatilliset työmenetelmät muotoutuvat yksilöllisesti perheen tuen tarpeiden mukaan. Näin ollen vaikuttavinta työmenetelmää ei voida tämän tutkielman perusteella tai yleisesti todeta. Työmenetelmien repertuaaria voidaan sen sijaan pitää melko laajana moniammatillisen henkilöstön avulla. Mainittavaa on myös, että työntekijöiden vahvuuksia ja erityisosaamisalueita on järkevää hyödyntää yksikön menetelmäosaamisessa ja näin saada menetelmiin variaatiota.

8 Pohdinta

Haastateltavien yleinen linja vastauksissa oli yhteneväinen. Tämä on perhekuntoutuksen kannalta hyvä asia, koska tällöin eri perhekuntoutusyksiköissä ja sosiaalitoimissa ollaan ikään kuin samalla sivulla perhekuntoutuksen toteuttamiseen liittyvissä asioissa. Olisi hälyttävää, mikäli haastateltavat olisivat kaikki antaneet täysin erilaisia vastauksia ja pitäneet laadun kannalta tärkeinä aivan eri asioita. Tämä olisi ollut merkki työkentän sekasorrosta ja yhteisen linjan puuttumisesta.

8.1 Johtopäätökset

Haastattelumateriaalissa korostuivat ammatillinen osaaminen ja moniammatillisuus. Perhekuntoutusyksikön työryhmän sisäistä toimintaa käsiteltiin kuitenkin vain ohimennen. Materiaalissa tuli esille, että tiimin tulee toimia yhteisenä rintamana ja että työryhmässä on oltava hyvä yhteishenki. Tämä vaikuttaa suoraan työskentelyyn kuntoutuvan perheen kanssa. ”Perhe vaistoa, jos tiimissä on ristiriitoja” (Korkka 2019). Voi siis ajatella, että huipputason koulutus ja työkokemus ei riitä laadukkaan kuntoutustyön toteuttamiseen. Yksi tärkeä edellytys on myös työryhmän yhteishenki ja sen kyky toimia yhdessä mutkattomasti. Työntekijöiden tulee siis kuntoutuvien asiakkaiden ohella muistaa huomioida myös toisiaan. Avoin keskustelukulttuuri, työtovereiden tukeminen arjessa ja lämmin huumori vahvistavat työyhteisöä. Tiimityötä voidaan kuvailla kumppanuussuhteeksi, jossa työtoverit työskentelevät yhdessä tavoitteenaan ratkaista yhteinen ongelma (Autti-Rämö ym. 2016, 394).

Ammattitaito ja ammatillisuus on edelleen tärkeää, mutta se voi joskus kääntyä itseään vastaan. Ammatillisuus voi nousta muuriksi työntekijän ja asiakkaan välille ja asiakas voi tuntea tulevaisuutensa kohdelluksi epäoikeudenmukaisesti. Asiakas voi kokea, että hän ei tule kuulluksi tai ymmärretyksi. Tämä voi lisätä kuntoutujan vastustusta omassa muutosprosessissaan. Tästä syystä on usein hyödyllistä käyttää ns. tyhjän pään -metodia asiakassuhteissa. Metodi tarkoittaa ei-tietämistä; työntekijä ikään kuin päästää irti vähäksi aikaa omista määritelmistään ja ennakkokäsityksistään. Näin saadaan mahdollisuus aitoon dialogiin ja molemminpuolinen arvostus kasvaa. Ei-tietämisen tila tuottaa uteliaisuutta ja kysymyksiä. Kiinnostuessaan työntekijä huomaa, että asiakas on oman elämänsä paras asiantuntija. Tämä luo työntekijälle mahdollisuuden olla enemmän läsnä ja rennosti oma itsensä. Tilanne ruokkii luovuutta ja uusia ratkaisumalleja. (Tamski & Huotari 2015, 56-57.)

Huomionarvoista on myös johtajien osuus työryhmän ilmapiiriin. Anna Matra haastatteli ympärivuorokautisen perhekuntoutuksen henkilöstöä vuonna 2008 ja vastausten perusteella johta-

ja kaivattiin enemmän läsnäoleviksi. Haastateltavat toivoivat, että johtajat tulisivat työryhmiin, johtaisivat ja tukisivat oikeanlaisen ilmapiirin syntymistä työyhteisöön. Matran työstä ilmeni, että johtajat olivat tiiviisti sidottuja perhekuntoutuksen hallinnolliseen puoleen ja näin ollen heidän riittävä läsnäolonsa yksikössä ei ollut mahdollista. (Matra 2008, 83.)

Laitoin merkille, että kukaan haastateltavista ei tuonut esille oman työn arviointia. Oman työn laadun ylläpitäminen ja itsensä kehittäminen omaa työtä refleктоimalla ja työryhmässä yhdessä arvioimalla on ammatillisesti merkittävä toimintatapa (Rönkkö 2010, 284-285). Tätä voisi ajatella vaikka siten, että kuntoutusjakson päätyttyä jokainen tiimin jäsen kirjaa ylös omalta kohdaltaan, mitä olisi voinut tehdä paremmin tai eri tavalla ja missä tunsu onnistuneensa erityisen hyvin. Yhdessä keskustellen omat ajatukset kirkastuvat ja työtapoihin saa usein uusia näkökulmia. Työntekijä uskaltaa puhua myös kehittämiskohteista työyhteisön ollessa positiivisella tavalla toisia tukeva ja kannustava. Kehittämiskohde voi liittyä joko työyhteisön yleiseen työtapaan tai johonkin, jonka työntekijä on havainnut omassa työskentelyssään. Laadukas työ ei pysy laadukkaana itsekseen, vaan laadun ylläpitäminen vaatii työntekijöiltä ja yrityksen johdolta aktiivisuutta.

Keskeinen perhekuntoutustyön laadun määre tutkielman tuloksissa oli, että perhekuntoutustyö vastaa sosiaalitoimesta tehtyyn tilaukseen eli määriteltyyn tarpeeseen. Jokainen tuettava perhe on uniikki, joten näin ollen myös määriteltävä tarve on aina yksilöllinen. Matra korostaa tutkielmassaan laadukkaan perhekuntoutuksen olevan lapsilähtöistä. Näin ollen lasta on kuultava tarkoin, jotta lapsen näkökulma voidaan huomioida tuen tarpeita arvioitaessa. Lapsen etu tulee olla toiminnan keskiössä. (Matra 2008, 89.)

Kati Palju on tehnyt vuonna 2016 tutkimuksen, jonka näkökulmana on vanhempien kokemukset perhekuntoutuksen laadusta. Kyseisessä tutkimuksessa nousi esille perhekuntoutuksen toteuttamiseen liittyviä kehittämiskohteita. Näitä olivat vanhempien mielestä lapsen osallisuus kuntoutusprosessissa, tavoitteiden tarkentaminen, palvelun tilaajan ja tuottajan välisen yhteistyön kehittäminen sekä kuntoutuksen merkityksellisyyden lisääminen asiakasperheille. (Palju 2016.)

Paljun tutkimuksen kehityskohteista selkeät tavoitteet ja yhteistyö tilaajan ja palvelun tuottajan välillä olivat asioita, jotka tulivat vahvasti esiin oman tutkielmani haastattelumateriaalissa. On mahdollista, että lapsikeskeinen työskentely ja lapsen osallisuus on työntekijöille niin itsestään selviä asioita, että niitä ei yksinkertaisesti muista mainita. On kuitenkin tärkeää muistaa, että vaikka perheen hyvinvointi on hyvä ja arvokas asia, lastensuojelun prioriteettina on kaiken aikaa lapsen hyvinvoinnin lisääminen (Simola 2018, 62).

Materiaalissani oli paljon puhetta asiakkaan motivaatiosta. Motivaation lisäämisestä kuntoutuksen merkityksellisyyden kautta ei kuitenkaan ollut mainintaa. Vastauksissa käsiteltiin kyllä asiakkaiden aktiivisuutta ja kuinka he voivat osallistua toiminnan suunnitteluun ja siten motivoitua. On ymmärrettävää, että asiakkaan kokiessa muutosprosessin itselleen henkilökohtaisesti tärkeäksi, hän on automaattisesti motivoitunut.

Asiakkaan motivoiminen tavoitteellisessa työskentelyssä on olennaista. Asiakkaan kanssa voi esimerkiksi tutkia erilaisia toimintavaihtoehtoja nykyisessä tilanteessa. Toimintamalleja voi vertailla ja pohtia niiden erilaisia seurauksia yhdessä. Ohjaajan puolueettomuus tilanteessa on tärkeää. Näin on mahdollista löytää perheelle uusia toimintamalleja ja havaita hyödyllisiä ja haitallisia seurauksia. Täten perhe tai perheenjäsen pohtii itse aktiivisesti omaa tilannetta ja toimintaa. Asiakkaan havaittua muutostarpeen, hän useimmiten haluaa muuttaa omaa toimintaansa. (Tamski 2015, 65.)

Pohdin lopuksi vielä termejä vaikuttavuus ja laadukas. Tiina Simola on tutkinut perhekuntoutuksen vaikuttavuutta Pro Gradu -tutkielmassaan (2018). Riittävä aika ja vanhempien motivaatio näyttäytyivät tärkeimpinä perhekuntoutuksen vaikuttavina tekijöinä. Nämä tekijät mahdollistivat myös hyvän yhteistyösuhteen asiakkaan ja työntekijän välillä, mikä teki muutostyöstä hedelmällistä. (Simola 2018, 2.) Jälkimmäinen näistä tekijöistä oli yksi oman tutkielmani tuloksista, joten tästä voi päätellä, että käsitteissä vaikuttavuus ja laatu on päällekkäisyyttä perhekuntoutuksesta puhuttaessa. On myös luontevaa ajatella, että Simolan tutkimuksessa esille tullut ”riittävä aika” on olennainen asia myös laadukkaassa perhekuntoutuksessa. Aika on välttämätön resurssi, jota ilman laadukas työ ei ole mahdollista. Kuntoutusyksikköä pohtiessa tämä kulminoituu riittävään määrään työntekijöitä sekä perheen kuntoutumista ajatellen riittävän pitkään kuntoutusjaksoon.

8.2 Oma oppiminen

Työn suunnitteluvaihe kaikinensa oli ehkä raskain vaihe tutkielmassani. Aihepiirin rajaaminen vain olennaiseen ei ollutkaan kovin yksinkertaista. Minulla oli monenlaista listaa, miellekarttaa ja lappua käsittelyssä. Oikeastaan työn rakenne alkoi selkiytyä vasta siinä vaiheessa, kun sain ensimmäisen sisällysluettelon rungon tehtyä. Tekemisen hitautta oli vaikea sietää ja alkuvaihe vaati minulta paljon kärsivällisyyttä.

Haastattelut tehtyäni havaitsin, että haastattelutilanteen luonne vaikutti merkittävästi saamaani aineistoon. Selvää on, että sosiaalitoimessa tekemäni haastattelu, johon oli varattu yli tunti aikaa, oli kattava ja syvälinen. Puhelinhaastattelut sen sijaan olivat haasteellisempia. Ensimmäinen haaste oli saada ihmisiä puhelimitse haastattelutilanteeseen. Kaikki ihmiset ei-

vät suinkaan suhtautuneet yhtä suopeasti opiskelijan tekemään haastattelututkimukseen. Mietinkin, että vieraat ihmiset saattavat olla todennäköisemmin toisilleen kohteliaita, kun he ovat kasvotusten. Tämä ei kuitenkaan vaarantanut tutkielman tekoa millään muotoa, koska sain kerättyä materiaalia oikein hyvin.

Puhelinhaastatteluissa oli selkeitä eroja. Joku haastattelu oli hyvässä tunnelmassa käyty rupattelu, joka polveili ja siitä sai hyvän käsityksen laitosperehokuntoutuksesta. Toinen taas oli suoraviivainen vastaus, joka ei juuri jättänyt varaa lisäkysymyksille. Jälkimmäinen ei ollut pyrkimykseni. Ymmärrän toki, että työelämä on kiireistä ja kaikki ylimääräinen voi olla ponnistelua ääri rajoilla. Tämä kuitenkin vaikutti materiaalin laatuun ja laajuuteen. Toisin sanoen puhelinhaastattelumateriaali ei ollut tasalaatuista. Sain kuitenkin arvokasta, hyvää tietoa ja näkökulmia perehokuntoutuksen laadukkaasta toteuttamisesta, mikä oli päätarkoitukseni. Kasvotusten tehty haastattelu on kokemukseni mukaan kuitenkin selkeästi antoisampi vuorovaikutuksen kannalta.

Kaiken kaikkiaan opinnäytetyön tekeminen on ollut opettavainen kokemus ja olen oppinut paljon tutkimuksellisesta työstä. Opinnäytetyön tekemisen eri vaiheet ovat tulleet tutuksi matkan varrella. Aineiston analyysivaihe oli mielestäni erityisen kiintoisaa ja innostavaa. Aihepiirit hahmottuivat minulle tekstiä paremmin, kun piirsin jokaista vastaajaa kohti miellekartan ja käytin näin visuaalista ilmaisua apukeinonani.

Minua opastettiin tekemään sosiaalitoimen haastattelun lisäksi puhelinhaastatteluita ympäri vuorokautisiin perehokuntoutusyksiköihin laajemman käsityksen muodostamiseksi. Tämä oli hyvä huomio, ja jälkeenpäin olen itsekin todella tyytyväinen päätökseen lisähaastatteluiden tekemisestä. Näin saatiin haastatteluun monipuolinen joukko ihmisiä, jotka työskentelevät eri tehtävissä laitosperehokuntoutukseen liittyen. Oli kiintoisaa, kun haastateltavina oli ihmisiä sekä sosiaalitoimesta että perehokuntoutusyksiköistä. Näin saattoi vertailla vastauksia palvelun ostajan ja tuottajan välillä. Teoriatietoa löysin verrattain hyvin tutkielmani teemoihin liittyen. Perhetyön ja perehokuntoutuksen alta löytyi samoja tai samankaltaisia aihepiirejä, joten aineistohakua kannatti laajentaa perhetyön puolelle.

Tutkielmaa tehdessäni opin paljon paitsi perehokuntoutuksesta sisältöineen, mutta myös laadun käsitteestä. En ollut aiemmin pohtinut, miten monet seikat laadukkaan työn tekemiseen vaikuttavat. Perehokuntoutusyksikön johtajuus, työkuultuuri sekä avoin ja innostava työyhteisö vaikuttavat hyvin paljon työn tekemisen laatuun. Esille tuotiin myös laadun ylläpitäminen erilaisin keinoin, kuten kouluttautumalla tarpeen mukaan. Yksikkö, jossa työ on tunnetusti laadukasta, ei välttämättä kuitenkaan pääse asetettuihin tavoitteisiin kuntoutuvan perheen kanssa. Muutostyö vaatii lisäksi myös perheen motivaatiota ja aktiivisuutta prosessissa.

Lähteet

Painetut

Autti-Rämö, I., Salminen, A-L., Rajavaara, M. & Ylinen, A. 2016. Kuntoutuminen. Helsinki: Duodecim.

Halme, N., Vuorisalmi, M. & Perälä, M-L. 2014. Raportti 4/2014: Tuki, osallisuus ja yhteistointiminta lasten ja perheiden palveluissa - työntekijöiden näkökulma. Tampere: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Heino, T., Hyry, S., Ikäheimo, S., Kuronen, M. & Rajala, R. 2016. Lapsen kodin ulkopuolelle sijoittamisen syyt, taustat, palvelut ja kustannukset. HuosTa -hankkeen (2014-2015) päätulokset. Raportti 3/2016. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Helminen, P. & Sukula-Ruusunen, K. 2017. Kokonaisvaltainen asiakkaan kohtaaminen ja tilanearviointi ohjaustyössä. Teoksessa Helminen, J. (toim.) Asiakkaan moniammatillinen ohjaus sosiaali- ja terveydenhuollossa. Helsinki: Edita. 46 -58.

Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. 2012. Perheen parhaaksi - perhetyön arkea. 2. uudistettu painos. Porvoo: Edita Publishing.

Kananen, J. 2014. Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona. Tampere: Juvenes Print.

Linnakangas, R., Seppälä, U., Suikkanen, A. & Lehtoranta, P. 2013. Monitoimijuus lapsen perhekuntoutuksessa. Teoksessa: Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä (Laitinen, M. & Niskala, A. toim.) 2013. Tampere: Osuuskunta Vastapaino. 299-324.

Matra, A. 2008. Elämää ehjemmäksi, pesää pehmeämmäksi - lastensuojelullinen ympärivuorokautinen perhekuntoutus kuntouttavana ja korjaavana avohuollon tukitoimenpiteenä. Pro Gradu -tutkielma. Kuopio: Kuopion yliopisto.

Mikkonen, I. & Saarinen, A. 2018. Vertaistuki sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Tietosanoma.

Mönkkönen, K. 2018. Vuorovaikutus asiakastyössä - Asiakkaan kohtaaminen sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Gaudeamus.

Rönkkö, L. & Rytönen, T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOYpro.

Sinkkonen, J. & Korhonen, L. 2016. Pulassa lapsen kanssa. 2. painos. Helsinki: Duodecim.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2009. Johtamisella laatua ja työhyvinvointia sosiaalialalle. Julkaisuja 2009:17. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Tamski, E-L. & Huotari, A. 2015. Tammenterhon tarinoita - Perhevalmentajan työkirja. Mikeli: Tamski.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Vilén, M., Seppänen, P., Tapio, N. & Toivanen, R. 2014. Kohtaamisia lapsiperheissä - Menetelmiä perhetyöhön. 2. painos. Helsinki: Tekijät ja Lasten Keskus ja Kirjapaja.

Sähköiset

Alatalo, M., Lappi, K. & Petrelius, P. 2017. Työpöytä 21/2017. Lapsikeskeinen suojeleminen ja perheen toimijuuden tukeminen lastensuojelun perhetyössä ja perhekuntoutuksessa - kohti monitoimijaisia, yhtenäistä perhetyötä. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos.

Arjessa 2019. Niitytpolun laitosperhekuntoutus. Viitattu 23.5.2019.

https://www.arjessa.fi/toimipisteet/avopalvelut_kotiin_ja_arkeen/perhekuntoutus_-_niitytpolku

European Journal of Public Health 2007. Quality of work, well-being, and intended early retirement of older employees—baseline results from the SHARE Study. Viitattu 10.4.2019.

<https://academic.oup.com/eurpub/article/17/1/62/465416>

Hallikainen, T., Ikonen, E., Järveläinen, M., Kurki, A., Louhela, M., Piironen, R., Monto-Puusti, K., & Uramo, M. Talentia 2017. Ammattieettinen lautakunta 2013-2016. Toim. Alpo Heikkinen. Arki, arvot ja etiikka - Sosiaalialan ammattihenkilöstön eettiset ohjeet. Helsinki: Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. Viitattu 19.11.2018.

<http://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/>

Kotoraitti 2019. Perhekuntoutus. Viitattu 25.5.2019.

<http://www.kotoraitti.fi/perhekuntoutus>

Laki lastensuojelun avohuollon tukitoimista 30.12.2014/1302. Viitattu 3.4.2019.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L7P36>

Mental Health America. Peer Support: Research and Reports. Viitattu 8.4.2019.

<http://www.mentalhealthamerica.net/conditions/peer-support-research-and-reports>

Metodix. Pirkko Anttila: Tutkimisen taito ja tiedon hankinta. Viitattu 22.5.2019.

<https://metodix.fi/2014/05/17/anttila-pirkko-tutkimisen-taito-ja-tiedon-hankinta/>

MLL 2017. Lapsen ja vanhemman välinen kiintymyssuhde. Viitattu 16.3.2019.

<https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/vanhemmuus-ja-kasvatus/lapsen-ja-vanhemman-varhainen-vuorovaikutus/lapsen-ja-vanhemman-kiintymyssuhde/>

MLL 2017. Lastensuojelullinen perhekuntoutus. Viitattu 26.11.2018.

https://www.lastenkuntoutus.net/perheille/yksilollinen_perhekuntoutus/lastensuojelullinen_perhekuntoutus

MLL 2018. Lapsen ja vanhemman varhainen vuorovaikutus. Viitattu 3.4.2019.

<https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/vanhemmuus-ja-kasvatus/lapsen-ja-vanhemman-varhainen-vuorovaikutus/>

National Center for Biotechnology Information (NCBI). Mitchell, P. Patient Safety and Quality: An Evidence-Based Handbook for Nurses - Defining Patient Safety and Quality Care. Viitattu 10.4.2019.

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK2681/>

Palju, K. 2016. Laadukasta perhekuntoutusta? Perhekuntoutuksen laatu vanhempien kokemana. Viitattu 14.5.2019.

<https://www.utupub.fi/handle/10024/125492>

Pelastakaa Lapset ry 2018. Perhekuntoutus ja kotiin vietävä perhekuntoutus. Viitattu 26.11.2018.

<https://www.pelastakaalapset.fi/tyomme-kotimaassa/perhekuntoutus-ja-kotiin-tehtava-perhekuntoutus/>

Pelastakaa Lapset ry 2019. Uusi perhekuntoutusyksikkö avautuu Oulussa. Viitattu 23.5.2019.

<https://www.pelastakaalapset.fi/uutiset/uusi-perhekuntoutusyksikko-avautuu-oulussa/>

Pienryhmäkoti Polku. Pienryhmäkoti Polku. Viitattu 25.4.2019.

<https://pienryhmakotipolku.fi/toiminta/>

Päijä-Hämeen hyvinvointiyhtymä 2015. Lastensuojelu. Viitattu 23.5.2019.

<https://www.phhyky.fi/fi/perhe-ja-sosiaalipalvelut/lapsiperhepalvelut/palvelukuvaukset/lastensuojelu/>

Simola, T. 2018. Perhekuntoutuksen vaikuttavuuden arviointi: Vaikuttavan perhekuntoutuksen tulokset, edellytykset ja mekanismi. Viitattu 14.5.2019.

http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20181402/urn_nbn_fi_uef-20181402.pdf

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 1 luku 4§ 5§. Viitattu 26.11.2018.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajan-tasa/2014/20141301?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=sosiaalihuoltolaki#L1P4>

SOS-lapsikylä 2019. Jyväskylän lapsikylä. Viitattu 23.5.2019.

<https://www.sos-lapsikyla.fi/tyomme-suomessa/toimipisteet/jyvaskylan-lapsikyla/>

Soste 2018. Turvalliset arkirutiinit ja jaetut ilon hetket suojaavat lapsen mieltä. Viitattu 5.4.2019.

<https://www.soste.fi/blogikirjoitus/turvalliset-arkirutiinit-ja-jaetut-ilon-hetket-suojaavat-lapsen-mielta/>

Suomen Mielenterveysseura. Hyvä työilmapiiri vahvistaa hyvinvointia. Viitattu 18.4.2019.

<https://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/ihmissuhteet/hyv%C3%A4-ty%C3%B6il-mapiiri-vahvistaa-hyvinvointia>

Teknologiainfo 2013. Hitsauksen laadun ja tehokkuuden parantaminen hyödyntäen standardia SFS-EN ISO 3834. Toimittanut Carl-Gustaf Lindewald. Viitattu 11.4.2019.

https://teknologiainfo.net/sites/teknologiainfo.net/files/documents/pdf/Alkusivut_Hitsauksen_laadun_ja_tehokkuuden_parantaminen.pdf

THL 2015. Kiintymyssuhteen merkitys ja sen tukeminen. Viitattu 16.3.2019.

<https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/lapset-perheet/pieni-lapsi/kiintymyssuhde>

THL 2016. Dialogisuus ammattilaisen ja perheen välillä. Viitattu 29.3.2019.

https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistointa/dialogisuus_ammattilaisen_ja_perheen_valilla

THL 2018. Lastensuojelun käsikirja: Perhekuntoutus. Viitattu 3.4.2019.

<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/avohuolto/lastensuojelun-avohuollon-tukitoimet/perhekuntoutus>

THL 2018. Tilastoraportti 17/2018: Lastensuojelu 2017. Viitattu 22.3.2019.

http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136409/Tr17_18_LASU.pdf?sequence=5&isAllowed=y

THL 2019. Laatu. Viitattu 13.5.2019.

<https://thl.fi/fi/web/sote-uudistus/palvelujen-tuottaminen/laatu>

THL 2019. Lastensuojelun käsikirja: Työmenetelmät ja -välineet. Viitattu 13.3.2019.
<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyomenetelmat-ja-valineet>

Työpiste 29.8.2017. Hyvä johtaja kysyy, kuuntelee ja kannustaa. Viitattu 18.4.2019.
<https://www.ttl.fi/tyopiste/hyva-johtaja-kysyy-kuuntelee-ja-kannustaa/>

Valvira 2015. Yksityisen sosiaalihuollon luvat. Viitattu 11.12.2018.
https://www.valvira.fi/sosiaalihuolto/yksityisen_sosiaalihuollon_luvat

Väestöliitto 2007. Perhe kannattaa - Väestöliiton perhepoliittinen ohjelma. Viitattu 13.3.2019.
https://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/6b0e6304f46cd91877b2997fe4f0b110/1552484330/application/pdf/263809/PP-ohjelma_netiversio.pdf

Yle 2019. Kohuotsikot vanhusten huonosta hoidosta herättivät päättäjät: vanhuspalveluiden uudistaminen nytkähti nyt eteenpäin. Viitattu 11.4.2019.
<https://yle.fi/uutiset/3-10732822>

